

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. IV. [i.e. V.] An peccata ita subsint divinæ providentiæ, ut etiam
sujiciantur ejus causalitati?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

dentiam à libertate objective accepta, non à libertate A
excitativa posita; & hoc consequentia sufficit, ad hoc
libertas integra servetur: quòd si sedulo medita-
rentur adversarij, facilius intelligerent, & se nostrà
prædeterminatione difficultatibus obrui non quererent,
sed inquam, considerarent, præscientia h & præde-
terminationem esse causam libertatis, originantem
libertatem, factricem, effectricem, & operatricem li-
bertatis, non minus ac ipse actus sit effectus libertatis,
ergo quæ à libertate, ab illa factus, & veluti opera-
tus producit.

Idem hoc dicent adversarij, difficultatem nostram
seorsim considerent: quòd possit dari aliquid antecedens,
quod liberam libertatem causans, ipsos non inficiari;
quod tamen illud tanquam verum admittatur,
sed prædeterminationem quòd prædeterminationem aut præscien-
tiam potius quam destruat libertatem, in ea sup-
ponere se dicunt herere, nec eos illam capere, aut à
illis capere posse existimant.

Imò ergo cum ipsis æquale periculum suscipimus,
quod sic declaro. Fuit aliquorum opinio quæ com-
muniter metaphysicè rejiciunt, non dari libertatem in
actu secundo, sed omnem actum secundum habere ne-
cessitatem essendi libertati adversariam. Si ergo pro-
prie contendant illius omnium calculo damnata opi-
nionem Authores, omnem necessitatem strangulare li-
bertatem; nonne statim ad implicentiam, quæ est in
hoc quòd necessitas ex ipsa libertate oriatur, tanquam
ad sacrum æzylum confugient? Quomodo ergo fieri
possit, ut non intelligant, quàm rationabiliter nos cum
argumentis illorum arguemur, quibus probant necessita-
tem nostram esse inimicam libertati, ad implicentiam
ipsi quoque manifestam, quæ est in hoc quòd præscien-
tia causat libertatem, veluti ad inviolabile æzylum re-
sortamus?

Imò quòd possit Deus infallibilitatem provenientem
in voluntate sua præscientiâ, illâ à libertate constitue-
re, ex adversariorum principis aliâ ratione confir-
mo. Docet Suarez, quem plerique Patres Societatis
seculi sunt in Metaphysica disp. 19. sect. 3. posse da-
ri prænaturalem motionem, quâ, stante indifferentia
passiva, ita à Deo voluntas abripiatur, ut jam in al-
teram contradietionis partem, non liberè, sed omnino
necessariò feratur quòd reperit etiam in opusculis li-
bro de auxili. cap. 2. num. 12. quòd ipse hac ratione
respondit. Cum in voluntate libera duplex sit potestas
(ad volendum scilicet, & non volendum) neutra earum
est infinita virtutis & efficacia: Ergo in utraque
potestati superari à Deo superiori agente, qui est infinita
virtutis & efficacia: Ergo stante adhuc & perseverante
indifferentia judicii, potest à Deo ita moveri &
voluntas nostra, quatenus habet potestatem vo-
lentis, ut sit propositus impotens ad resistendum, nec pos-
sit modo utriusque potestate, quam habet ad no-
landum: Ergo tunc in tali actu non erit usus li-
bertatis, etiam si facultas in se sit libera, & obje-
ctum ita sit propositum, ut necessitatem non infe-
rat. Hanc rationem bene tenete, & videte qualem ar-
gumentum pro nostra Scholæ verissima doctrina su-
matur.

Et sic discurrete. Secundum prædictam Suarez, vi-
do distinctam opinionem, Deus potest à voluntate au-
ferre libertatem, eam ad alteram partem contradietio-
nis determinando; quia facultas quam habet volun-
tas ad utrumlibet, est finita, & consequenter à divina
virtutis efficacia superabilis: at similiter facultas, quam
habet voluntas ad operandum fallibiliter, est finita: Ergo
potest ab efficacia divine virtutis superari. Sicut
ergo per hanc fieri potest, ut voluntas in alteram par-
tem naturalem necessitate flectatur; ita per eandem
fieri poterit, ut in eandem partem, salvâ libertate, in-
fallibiliter inclinetur.

Quod si contendant hoc fieri non posse, ab essentiali-
lem connexionem, quæ est inter modum fallibiliter
operandi, & liberè operandi, ex qua connexionem ori-
tur ut non possit Deus, illâ à libertate, voluntatem
inclinare ad infallibiliter operandum: dicatis sta-
tim, quòd licet libera facultas agendi & non agendi,
sit finita, tamen est necessariâ, & essentialiter annexa
indifferentia judicii, ut nequeat Deus indifferentiam
objectivam & judicii conservare, quin facultatem ad
utrumlibet potentia libera conservet; siquidem fa-
cultas libera voluntatis ad agendum, nil aliud est,
quàm ipsissima potentia voluntatis, ut commotans ob-
jectum indifferenter propositum: Igitur, vel dicen-
dum est, quòd casum suum contra nos Suarez, ejus-
que sectatores non probent; vel si probant, quòd effi-
caciâ ex eodem principio nos colligamus, efficaciam
præcedentem esse libertatis amicam, & contuberna-
tem; quòd jam satis à nobis manifestatum esse arbi-
tramus. Hæc Pater Libelli, vir Caramuelis
judicio acutissimus.

Alterum quòd idem Author demonstrat, à
quo nimirum S. Thomas hunc modum conciliandi libertatem cum Dei præscientia, &
divinorum decretorum causalitate acceperit, in Tractatu de prædeterminatione refere-
mus. Disp.
6. a. 2
§. 2.

ARTICULUS IV.

An peccata ita subsint divine providentiæ, ut
etiam subsiciantur ejus causalitati?

§. I.

Premittitur quòd apud omnes est certum.

EXTRA dubium est, peccata aliquo modo sub-
jici divine providentiæ: Primò quidem,
quia Deus ordinat peccata, ut si saltem secun-
dum se nihil conferant universi perfectioni,
conferant, saltem ordine suo. Sic paucis
tamen ad ejus harmoniam & suavitatem con-
ducunt, si debito modo dissonantur, & certis
quibusdam intervallis fiant. Sic etiam umbra
conferunt picturæ, & macula pulchritudini fa-
ciei. Unde egregiè Augustinus libro imperfecto
de Genesi ad litteram, cap. 5. Non dicimus (inquit)
Deum fecisse tenebras, quoniam speciem ipsam Deus fe-
cit, non privationes quæ ad nihilum pertinent: quas ta-
men ab eo ordinatas intelligimus, cum dicitur. Et divi-
sit Deus inter lucem & tenebras Genes. 5. Ne vel ipse
privationes non haberent ordinem suum, Deo cuncta
regente atque administrante: sicut in cantando inter-
positiones silentiorum certis & moderatis intervallis,
quamvis vocum privationes sint, bene tamen ordinan-
tur ab iis qui cantare sciunt, & suavitati universæ
cantilene aliquè conferunt. Et umbra in picturis emi-
nentiora quaque distinguunt: ac non specie, sed ordine
placent. Nam & vitiorum nostrorum non est auctor
Deus, sed tamen ordinator est, cum eo loco peccatores
construit, & ea perpeti cogit qua merentur. Ad hoc
valet quòd oves ponuntur ad dexteram, hiedi autem ad
sinistram. Quædam ergo & facit Deus & ordinat, quæ-
dam verò tantum ordinat. In hos & facit & ordinat,
peccatores autem, inquantum peccatores sunt, non fa-
cit, sed ordinat tantum. Ipso ergo faciente, pulchra
sunt singula, & ipso ordinante, pulchra sunt om-
nia.

Certum

150. Certum est etiam, quod Deus peccatoribus utitur ut exequatur consilium voluntatis suae: sic prodicione Judae, & Judaeorum scelere, ad implendum humanae Redemptionis Mysterium usus est. Ut elevaretur Joseph ad solium & thronum Aegypti, non inutilis fuit Deo invidia fratrum ipsius, nec impudicitia uxoris Putiphar. Hinc est quod in Scriptura dicuntur aliquando peccata fieri ex imperio, consilio, & intentione Dei, quia scilicet haec exequitur Deus per hominum peccata. Unde Augustinus in Enchiridione cap. 101. *Deus quasdam voluntates suas, utique bonas, implet per hominum voluntates malas, sicut per Iudeos malevolos, bonam voluntate Patris, Christus pro nobis occisus est.* Et cap. 100. *Haec sunt (inquit) magna opera Domini; exquisita in omnes voluntates ejus, & tam exquisita, ut cum angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod ipsa voluit, fecisset, etiam per eandem creatura voluntatem, quae factum est quod Creator noluit, impletur ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquam summè bonus, ad eorum damnationem quos iuste predestinavit ad poenam, & ad eorum salutem quos iuste predestinavit ad gratiam. Quantum enim ad ipsos attinet, quod ipse noluit fecerunt; quantum verò ad omnipotentiam Dei, nullo modo id efficere valuerunt; hoc quippe ipso quod contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus; propterea namque magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat praeter ejus voluntatem quod etiam contra ejus sit voluntatem; quia non fieret, si non sineret, nec utique nolens finit, sed volens: nec sineret bonus fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo posset facere bonè.* Hæc ille non minùs acutè quàm sapienter. Inde ergo Deus bonè, unde nos malè, quodque nobis non inutile modò, sed & malum ac noxium, illi utile est & bonum. Unde Boëtius 4. de Consolat. prolâ sextâ: *Sola est divina vis, cui mala quæquæ bona sunt, cum eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectum.* Hæc ut dixi certa & indubitata sunt apud omnes, sed gravis difficultas est, an peccata ita subsint divinæ providentiæ, ut etiam aliquo modo subsint ejus causalitati, pro cuius resolutione, quædam breviter hîc observanda sunt.

151. In primis enim notandum est, duo in peccato commissionis reperiri, materiale scilicet, & formale. Formale peccati est ipsa deformitas & malitia per quam constituitur formaliter in ratione peccati, & mali moralis: sive hæc consistat formaliter in privatione rectitudinis, sive in positivo, sive in utroque simul: de quo in *Disput. 3. a. 1.* Tractatu de peccatis. Materiale verò, est actus à voluntate elicitus, vel imperatus, qui est subiectum malitiæ, diciturque malus moraliter, sive ab objecto, sive à circumstantiis: de quo in eodem Tractatu.

152. Notandum tertio, materiale peccati, sive fundamentum malitiæ moralis, posse duobus modis considerari. Primò formaliter & reduplicativè, prout scilicet fundat ipsam malitiam & deformitatem. Secundò materialiter, seu specificativè, quatenus dicit illud quod aliàs est materiale & fundamentum malitiæ peccati, non tamen prout est hujusmodi. Sicut possumus considerare fundamentum relationis, & formaliter quatenus est fundamentum, & materialiter, quatenus est res quæ aliàs ejus fundamentum est. Unde sicut fundamentum relationis absolute & materialiter sumptum, pertinet ad

A suum speciale genus: puta substantiæ, qualitatis, vel actionis: quatenus verò fundamentum formaliter & reduplicativè, reducit ad lineam relativorum, tanquam initiativum ipsorum. Ita materiale peccati, absolute & materialiter sumptum, pertinet ad lineam entis & boni transcendentaliter. Formaliter verò & reduplicativè consideratum, pertinet reductivè & imitativè ad lineam mali moralis, veluti initiativum ipsius.

Notandum quarto, duplicem dari in Deo motionem. Unam generalem, quæ ut provisorie universalis exhibet auxilium & concursum, quæ absolute necessarius ut est homo per rationem determinet se ad id quod est bonum verum vel apparens. Alteram verò specialem, per quam Deus specialiter movet ad aliquid determinatè volendum, quod est verum bonum; nempe consilium, inspirationem, præcepto; & tunc fungitur munere provisorio particularis, de nobis solliciti, nosque in agendo non solum ad bonum transcendens, sed etiam ad bonum honestum, & nostræ naturæ congruum, ordinantis: quod ut melius percipiatur.

Notandum quinto: inter hæc duo generum motionum, plurâ interesse discrimina. Prima enim, ut diximus, est generalis, & communis omnibus causis secundis. Secunda specialis, non potest convenire nisi creature rationali. Prima pertinet ad ordinem physicum, secunda spectat ad ordinem morale. Prima est præcisiiva, & attingit solum in actu ad quem movet, entitatem, actualitatem, vitalitatem, bonitatem transcendentelem, aliasque rationes ad lineam entis pertinentes & abstrahit à deformitate & malitia morali, quæ per accidens, & ex defectu libertate creature rationalis, actu libero adjunguntur. Secunda verò non est præcisiiva, sed terminatur ad actum ut vestitum omnibus circumstantiis, & secundum omnes conditiones & modos quos recipit ab operante; unde si actus ad quem movet sit malus, & regulis morum difformis, talis motio, secundario saltem & indirectè, ad ipsam malitiam, & deformitatem se extendit.

§. II.

Lutheri & Calvinii errores referuntur.

Lutherus & Calvinus, duo præcipua antiqui Draconis capita, ad quorum vipereos liberos totus orbis cohortuit: existimantes liberum arbitrium per peccatum originale in nobis esse extinctum, & divinum decretum humane voluntati necessitatem imponere, nihilque in mundo liberè & contingenter evenire: consequenter ad hunc errorem, dixerunt, non esse in potestate hominis vias suas bonas aut malas facere, sed hominem à Deo necessitari ad peccandum; illumque operari in nobis opera mala, sicut & bona; voluntate humanâ merè passivè se habente, vel solum spontaneè concurrente. Ita docet Lutherus in assertionibus, assert. 36. quem sequutus est Calvinus lib. 3. instit. cap. 23. nu. 3. ubi ait, *Deum esse auctorem criminis se centies confitetur.* Et in eodem libro irridet distinctionem Catholicorum distinguendum inter permissionem peccati, & ejus effectum, & dicit, *Deum esse auctorem omnium auctorem, quia isti Censores (sic Catholicos vocat) volunt otiosè tantum permisso contingere.*

Docet etiam Calvinus, Deum tentare possivè homines ad peccandum, & ad eos tentandos in

opera Demonum, subindeque non solum phy-

A infinita sapientia: ita & summa bonitas, & perfecta sanctitas. Unde sicut ratione sua veracitatis, & infinita sapientia, non potest mentiri, nec fallere, aut falli: ita ratione sua sanctitatis, & bonitatis infinita, neque potest peccare, neque ad peccatum concurrere. Quam rationem etiam tangit Philo Judaeus in libro de confusione linguarum, ubi dicit, Deum bonorum tantum esse causam, mali autem prorsus nullius: quandoquidem ipsum bonum omnium antiquissimum est, & perfectissimum: decet autem sua natura propria operari, optimum optima.

Probatur tertio conclusio ratione quam in-

B defectus qui est in effectu non debet attribui causae universali & remotae, sed proxima & particulari. Nam defectus claudicationis non est ab anima, aut a virtute motiva, sed a tibia curva, & defectuosa. Item defectus floritionis, vel fructificationis in arbore, non est a caelo, vel a Sole, sed a terra, vel radice. Cum ergo Deus sit prima, & universalissima omnium causarum, per se primo attingens in rebus creatis rationem entis, & actualitatem existentiae: defectus naturales, vel morales, qui contingunt in causis inferioribus, naturalibus, vel liberis, non debent illi attribui tanquam causa, sed reduci in causas secundas deficientes, & in voluntatem humanam, difformiter ad regulas morum operantem.

Probatur quarto: Peccare est deficere a motione primi moventis, & ab illius fine & scopo declinare: Ergo repugnat quod divina providentia hominem moveat ad peccandum, seu quod per suam motionem sit causa peccati.

C Consequentia patet, Antecedens etiam non est minus evidens, peccatum enim in eo consistit quod deficiamus ab ordine & motione primae causa, ac declinamus a fine & scopo illius: unde a Dionysio 4. de divin. nomin. malum dicitur esse praeter principium, praeter viam, praeter finem & scopum, & D. Thomas quaest. 3. de malo art. 1. ait quod defectus consequitur in actione, ex hoc quod agens deficit ab ordine primi moventis, sicut artifex non peccat contra artem, nisi quando non sequitur motionem & directionem artis, & instrumentum non deficit, nisi quatenus non sequitur actionem causa principalis, & tibia non claudicat, nisi quia propter suam curvitatem, se subtrahit a rectitudine motus ad quem anima, media potentia gressiva, illam applicat.

Denique potest suaderi conclusio alia ratione quam tangit idem S. Doctor 1.2. quaest. 79. art. 1. his verbis: Dens non potest esse directe causa peccati, vel sui, vel alterius, quia omne peccatum est per recessum ab ordine qui est in Deum sicut in finem: Deus autem omnia inclinat & convertit in seipsum, ut dicit Dionysius cap. 1. de divinis nominibus. Hunc propterea concipit Boetius tanquam in excelso folio confidentem, & omnia quae producit, ad se reducentem, quod ni faceret, omnia relaberentur in nihilum. Verba ejus sunt:

Sedeat interea Conditor altus,
Rerumque regens flectit habenas,
Rex & Dominus, fons & origo,
Lex, & sapiens arbiter aequi
Et quae mo tu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat,
Nam mis rectos revocans iterus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Quae nunc stabilis continet ordo,
Dissepra suo fonte fatiscent.

Vuu

Confir.

§. III.

Primus error Calvinii refellitur.

Dico primo, Deum nullo modo causare peccatum quia tale est, secundum malitiam & deformitatem quam de formali importat, sed illud esse a sola voluntate creata, deficiente, & operante difformiter ad regulas morum. Conclusio est certa de fide, definita in Tridentino sess. 6. can. 6. his verbis: Si quis dixerit non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, sua bona, Deum operari, non permissivae solum, sed etiam propriae, & per se, adeo ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Iuda, quam vocatio Pauli, Anathema sit.

Colligitur etiam ex variis Scripturae locis, in quibus divina sanctitas commendatur. Dicitur enim Psalmo 5. Non Deus volens iniquitatem tu es. Psal. 144. Iustus Dominus in omnibus viis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis. Abacuc. 1. Mundi sunt usque tunc videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. Item Augustinus 5. de civit. cap. 9. dicit, quod Mala voluntates a Deo non sunt, quia contrariae sunt quae ab ipso est. Et Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 19. Illius rei Deus ultor est, cujus autor non est, id est iniquitatis, quam potest Deus punire, non facere: Denique S. Prosper in Carmine de ingratis habet hos versus:

Per Verbum omnipotens, Deus omnia condidit unus,

A quo natura est nulla creata mali

Probatur secundò conclusio hac ratione qua

titur S. Basilus. Sicut Deus est prima veritas, &

Tom. 1.

- 163 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Deus per suam causalitatem id solum potest attingere, quod continetur intra objectum formale suæ omnipotentiae: Atqui peccatum, quantum ad formale, & malitiam quam importat, non continetur intra objectum divinæ omnipotentiae: Ergo non potest attingi à Deo per suam causalitatem. Major est evidens, Minor probatur. Id solum continetur intra objectum divinæ omnipotentiae, quod est ordinabile in Deum tanquam in ultimum finem, nam primum agens, & ultimus finis, inter se convertuntur: Atqui peccatum, quantum ad formale, non est ordinabile in Deum tanquam in ultimum finem, sed potius est recessus & deviatio ab illo tanquam à fine ultimo: Ergo peccatum, quantum ad formale, non potest causari à Deo.
- 164 Dices, Formale peccati, secundum communiorum Thomistarum sententiam, consistit in positivo: Sed omne positivum causatur à Deo, cum sit creator omnium visibilium & invisibilium, ut in primo Symboli articulo profitemur: Ergo formale peccati causatur à Deo.
- 165 Huc argumento, relictis variis solutionibus, breviter respondeo, distinguendo Majorem. Formale peccati consistit in positivo, quæ positivum est, nego Majorem: quæ deficiens est, & prout in obliquo connotat privationem rectitudinis, seu conformitatis cum regulis bonorum, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: omne positivum causatur à Deo, quæ positivum est, concedo Minorem: quæ deficiens est, & prout connotat in obliquo privationem rectitudinis, nego Minorem, & Consequentiam.
- 166 Explicatur breviter hæc responsio. Licet juxta communiorum Thomistarum sententiam, formale peccati consistat in positivo, illud tamen non habet rationem mali moralis, nisi quatenus connotat privationem rectitudinis, & conformitatis cum lege; non quod talis privatio intrinsecè & in recto importetur in formali constitutivo peccati, ut quidam volunt; sed tantum extrinsecè, & in obliquo, eoque ferè modo quo docent Philosophi in Metaphysica, carentiam divisionis importari in unitate transcendentali. Sicut ergo ad hoc, ut aliquid sit unum transcendentaliter, non sufficit quod participet rationem entis, sed præterea debet extrinsecè, & in obliquo connotare carentiam divisionis; ita etiam ut aliquid censeatur esse causa peccati, non sufficit quod causet totum positivum quod in illo includitur, sed præterea debet causare privationem illam rectitudinis quam connotat in obliquo, sive potius illud positivum, quatenus fundat & connotat talem privationem. Unde cum Deus sub hac ratione non causet positivum illud per quod formale peccati constituitur, sed solum sub ea ratione quæ positivum est, & quatenus transcendentaliter imbibit rationem entis & boni, non est, nec potest dici author, vel causa peccati, quantum ad formale per quod constituitur.
- 167 Dico secundò: Deum non causare materiale peccati, fundamentaliter sumptum, & quatenus reduplicativè fundat ipsam malitiam & deformitatem. Probatur: Materiale peccati, quatenus tale, & prout fundat ipsam malitiam & deformitatem, est initiative, & causaliter malum, & minimè ordinabile in Deum ut ultimum finem: sic enim pertinet reductivè & initiative ad lineam mali moralis, sicut fundamentum relationis formaliter & reduplicativè sumptum, reducitur ad lineam relativorum, ut in tertio notabili exposuimus: Ergo sub hac ratione non causatur à Deo, sed à voluntate creata deficiente.
- Adde quod, agens attingens fundamentum malitiae, quæ tale, causat secundariò & consequenter ipsam malitiam: sicut ille qui ponit fundamentum relationis, quæ tale, causat etiam consequenter ipsam relationem; quæ ad illius positionem resultat, & sicut ille qui alicuiusmodi vulnus ex quo mors sequitur, censeatur esse causa mortis illius: Ergo cum Deus non sit, nec possit esse causa malitiae & deformitatis peccati, non potest etiam fundamentum ejus, formaliter quæ tale, causare.

S. IV.

Exploditur secundus error Calvini.

Dico tertio, Deum non movere moraliter voluntatem ad materiale peccati, per consilium, præceptum, suasionem, vel inspirationem. Est etiam contra Calvinum, qui (ut supra vidimus) docet Deum positivè tentare homines ad peccandum, & ad eos tentandos ut operi Dæmonum, eisque præcipere ut homines tentent, & ad peccatum inducant. Addit tamen, Deum hoc faciendo, non peccare, neque denominari peccantem: tum quia legi non est subiectus: tum etiam quia id præstat optimo consilio, ut scilicet ad finem operibus suis præfixum (gloria scilicet suæ ampliationem) perveniat.

Probatur primò conclusio ex Scriptura: dicitur enim Jacobi. *Deus intentator malorum, ipse autem neminem tentat.* Et Ecclesiastici 10. *Ne dixeris, ille me implanavit: Tentaret autem nos Deus, & implanaret, si ad actus se malos, consilio, suasionem, vel præcepto induceret: Ergo &c.*

Probatur secundò conclusio: Motio moralis, quæ aliquis inducit alium ad actionem aliquam exercendam, movet ipsum ad hujusmodi actionem, secundum quod ab ipso procedit: Sed Deus non potest movere voluntatem creatam ad materiale peccati, secundum omnem modum quo procedit à voluntate creata: Ergo nec ad illud, eam movere moraliter. Major patet, quia cum motio moralis non habeat physicam efficientiam in actionem, non aliud præstare potest, quam invitare agens ad utendum sua virtute, & modo proprio operandi: in quo differat motione physica, quæ cum habeat influxum physicum, attingit in actione id quod est intra sphaeram suæ activitatis tantum. Minor verò probatur: Si Deus moveret voluntatem ad materiale peccati, eo modo absolute quo ab ipsa procedit, moveret ad illud, formaliter quatenus est fundamentum malitiae, eamque haberet annexam; sicque moveret ad ipsam malitiam consequenter.

Confirmatur: Motio moralis pertinet ad Deum ut ad motorem & provisorum specialem, nec præcindit à malitia morali, sed ad illam se extendit, ut exposuimus in quarto & quinto notabili: Atqui repugnat quod materiale peccati sit à Deo ut motore & provisoro speciali, quatenus possit procedere ab illo, ut prima causa & generali motore ac provisoro, subministrante omnibus causis secundis media necessaria ad agendum, & attingentem in omnibus rebus creatis entitatem, actualitatem, vitalitatem, & bonitatem tran-

transcendentem, aliasque rationes, ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, ut infra dicemus: Ergo quamvis Deus possit movere physice voluntatem ad materiale peccati materialiter sumptum, non tamen potest eam materialiter ad illud movere, per consilium, præceptum, suasionem, inspirationem &c.

Ex quo intelliges, quod cum in sacra Scriptura & egiptum 16. dicitur, quod Dominus præcepit. *Sermon autem malidiceret David: præceptum ibi sumitur per permissionem.* Sicut quando Deus dicitur in peccatum excæcare, idem est ac si diceretur, permittere excæcationem, aut incurrationem. Item cum Christus Joan. 15. Judæ ante traditionem dicitur dicitur, *quod facis, fac citius, non præcepit illi immane sacrilegium proditorium, & venditionis.* Nam secundum aliquos, illud imperativum continet exprobrationem, quod quod animo conceperat Judas. Secundum alios, non præcipit actum ipsum, sed acceptationem: non enim (inquunt) est malum inchoare aliquem præcepto aut consilio, & exequendum congruo tempore peccatum quod est peccatum committere, ut possit ex eo sumi occasio boni. Secundum alios præcipit separationem ab aliis Apollolis, non verò venditionem ipsam: unde subdit, *& exi vit continuò.* Denique juxta alios, solum significat permissionem. Ita D. Thomas super illum locum, & D. Augustinus Tractatu 61. in Joannem.

Similiter dum Marth. 5. dicitur: *Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum:* non significatur odium inimicorum fuisse aliquando in antiqua lege præceptum (quidquid in contrarium dicat Maldonatus) quia aliis vitari non posset, quin Deus esset causa mali, cum ipse veterem legem condiderit, & eam per Moysen ministerium populo tradidit. Significatur ergo solum, fuisse deductum à Judæis, odio habendos esse universaliter inimicos, ex eo quod Deus illis præceperat ut amicos diligerent, & Gentes, & quasdam tanquam inimicas persequerentur, & perderent. Unde idem est ac si diceretur: *Audistis quia dictum est antiquis: diliges proximum tuum (& per malam consequentiam Phariseorum deductum)* Et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.

§. V.

Referuntur Theologorum sententia, & prima rejicitur.

Rejctis hæreticorum erroribus, quid Catholicis circa propositam difficultatem sentiant, breviter declarandum est, & verior, ac probabilior sententia eligenda.

Prima ergo opinio docet Deum non concurrere positivè, sed tantum permisivè ad materiale peccati. Ita olim docuere quidam antiqui Theologi relati, à D. Thoma in 1. dist. 37. quæst. 2. art. 2. & ab Alberto Magno ibidem dist. 35. art. 7. Hos postea secuti sunt Aureolus & Durandus, qui immediatum Dei concursum ad operationes causarum secundarum sustulerunt. In eandem sententiam inclinare videntur quidam Recentiores, quos citat, & sequitur Salas 1. 2. titulo 37. disp. 10. sect. 1. qui negant actum peccati, etiam pro materiali: acceptum, & quantum ad id quod habet entitatis, & actualitatis, positivè cadere sub divina providentia, licet cadunt alii effectus naturales.

Tom. I.

Secunda opinio admittit quidem Deum ad materiale peccati positivè concurrere, docet tamen hunc concursum non esse prævium, & determinantem; sed simultaneum, ac differentem, & à voluntate creata ad speciem actus determinari, licet eam ad individuum determinet. Existimant enim Authores hujus sententiæ, quod si Deus prævio concursu in materiale peccati influeret, attingeret etiam (secundariò saltem & indirectè) malitiam & deformitatem illi annexam, & consequenter esset author & causa peccati: quod est incidere in errorem Calvinii, jam impugnatum, & divinæ sanctitatis (ut ajunt) famam deterere. Ita docent Molina, Suarez, Lessius, & alii Recentiores communiter.

Tertia sententia, quæ in Schola D. Thomæ communis est, & quam, ut infra ostendemus, aperte profitetur ipse Angelicus Doctor, ejuoque Magister Albertus magnus, existimat dignitatem primæ causæ, primi principii, & primi momenti (quæ in Deo nihil nobilioris, & præstantius est) non posse salvari per concursum purè simultaneum & indifferentem, à voluntate creata determinabilem, sed tantum per concursum prævium, & prioritatem naturæ & causalitatis, determinationem liberi arbitrii antecedentem. Unde cum sine præjudicio fidei negari non possit, Deum esse primam causam, & primum principium illius entitatis, actualitatis, & bonitatis transcendentalis, quæ in materiali peccati imbibitur (alioquin admittenda essent plura rerum prima principia, quod est in Manichæorum hæresim incidere, & primo Symboli nostræ fidei articulo, quo Deum creatorem & factorem omnium visibilibus & invisibilibus profitemur, contradicere) consequenter docent, Deum in materiale peccati materialiter sumptum, & in actus peccatorum, quatenus actus & entia sunt, non solum simultaneo, sed etiam prævio concursu influere, & voluntatem creatam ad producendam entitatem, actualitatem, & alias rationes ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, prædeterminare, & applicare. Quia tamen concursus ille præcisivus est, & sistit intra ordinem physicum, & formalitates tantum ad illum ordinem spectantes attingit, Deus non est, nec potest dici causa peccati, nec divinæ sanctitati ullum inferri præjudicium. Hanc sententiam sic explicatam testatur Dominicus Soto in libris de natura & gratia in Concilio Tridentino editis, & à Legatis ipsius Concilii approbatis, fuisse ab omnibus Theologis sui temporis unanimi consensu receptam. Nam lib. 1. cap. 18. circa finem, sic habet: *Haud equidem dissentunt Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eo efficiencia genere, quo cuncta & animantia & inanimata, ad suas naturales actiones permover.*

Dico ergo primò, Deum non solum permisivè, sed etiam positivè, concurrere ad actum peccati, quatenus est ens, & actus physicus & vitalis. Ita communiter Theologum D. Thoma 1. 2. quæst. 79. art. 2. & in 2. sent. dist. 37. quæst. 2. art. 2. ubi sententiam oppositam, asserentem peccatum, sub ratione entis & actus, non esse à Deo (quam ipse tempore tenebant quidam Theologi) dicit esse propinquissimam duplici errori. Et Albertus magnus ibidem dist. 35. art. 7. inquit quod hæc opinio quæ obtinuit, plures antiquorum, ferè cecit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica. Idem docet D. Anselmus lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis cap. 7. ubi

Vuu 2

7. ubi

7. ubi hæc scribit : *Omnis qualitas vel omnis actio, & quicquid aliquam habet essentiam, à Deo est, à quo est omnis iustitia, & nulla iniustitia. Facit igitur Deus omnia quæ iustè vel iniustè voluntate sunt : id est bona opera, & mala. In bonis quidem facit quod sunt, & quod bona sunt : in malis verò facit quod sunt, sed non quod mala sunt.*

178 Probatur ergo conclusio ratione fundamentali, quam tangit D. Thomas locis citatis. Omnis entitas, & actualitas creata, in Deum ut in primum ens, & primum actum, debet reduci : Sed entitas quæ includitur in actu malo & peccaminoso, est creata & participata, & actio peccati est aliqua actualitas potentia, & aliquis actus secundus physicus & vitalis : Ergo peccatum in ratione entis & actus, à Deo tanquam à primo ente, & primo actu debet immediatè procedere.

179 Confirmatur : Si Deus non concurreret effectivè, sed permissivè tantum, ad entitatem, & actualitatem quæ est in peccato : sequeretur dari in rerum natura aliquod ens creatum & participatum, quod subterfugeret divinam causalitatem, & omnipotentiam, & quod Deum ut creatorem, & primum principium non agnosceret, sed reduceretur in voluntatem humanam, tanquam in primam causam ; quod est erroneum, & repugnans primo Symboli articulo, ut constat ex suprâ dictis. Unde Anselmus : *Audacia est dicere, aliquod esse ens quod non sit ab ente primo : Ergo & c.*

180 Dices : Omnem entitatem creatam esse à Deo, vel permissivè, vel positivè. Illa enim quæ est conjuncta cum bonitate morali, est à Deo positivè concurrente, & influente : ea verò quæ habet malitiam & deformitatem moralem annexam, est à Deo solum permissivè.

Sed contra primò : Implicat entitatem aliquam creatam poni in rerum natura, & acquirere verum & reale esse extra causas, per nudam permissionem Dei, & sine influxu positivo illius ; permissio enim est sola negatio impedimenti : pura autem negatio non potest dare esse physicum & reale : Ergo & c.

Secundò, ut arguit S. Doctor in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. in argum. sed contra. *Quidquid non est causa operationis per quam aliqua substantia in esse producit, non est causa illius substantia : Sed per aliquam actionem peccati, substantia quædam in esse producit, sicut per adulteria & fornicationes homines generantur. Si ergo harum actionum Deus causa non est, in quantum actiones sunt, nec hominum, qui per has actiones generantur, est causa : quod est absurdum.*

§. VI.

Ex Scriptura & SS. Patribus demonstratur, Deum non solum simultaneo, sed etiam prævio concursu, ad materiale peccati concurrere.

181 Deo secundò : Deum non solum simultaneo, sed etiam prævio concursu, in materiale peccati influente seu movere & applicare voluntatem, & alias potentias, ad producendam entitatem, actualitatem, vitalitatem, bonitatem transcendentalem, aliaque rationes ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, quæ in materiali peccati reperiuntur imbibita.

Probatur primò conclusio : Secundum Scripturam & SS. Patres, articulo præcedenti §. 8. relatos, Deus ab æterno prædefiniit omnes actiones & passiones Christi Domini, & consequenter ejus crucifixionem : Sed illa erat actio

A intrinsecè mala, imò & omnium pessima : etatenim non solum homicidium, sed etiam, ut ita dicam, Deicidium, ut pote occisio hominis subsistentis per subsistentiam divinam. Ergo secundum Scripturam, & SS. Patres, divine sanctitati non repugnat prædefinire actus intrinsecè malos ; non quia mali sunt, sed ut actus & entia sunt, voluntatem creatam movere, & applicare, ad attingendam entitatem, actualitatem, & bonitatem transcendentalem, quæ in illis actibus reperiuntur imbibita.

Respondet Suarez in opusculis libro 2. de concursu Dei cap. 5. crucifixionem Christi, proterat actio elicita à Judæis (sub qua ratione rat mala & peccaminosa) non fuisse à Deo prædefinitam, sed solum quatenus erat passio in Christo recepta : quia sub hac formalitate erat bona, & meritoria, ac satisfactoria pro peccatis nostris.

Sed in primis hæc responsio apertè contradicit Scripturæ : dicitur enim Actorum 2. Hanc (scilicet Jesum) definito consilio & presentia tradidit, per manus iniquorum affigentes interemptis. Nam ibi, non solum passio in Christo recepta, sed etiam actio affigendi Christum à Judæis elicita, tribuitur divino consilio, ejusque definitioni, & decreto. Unde etiam cap. 4. ad idem propositum additur : *Convenerunt Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Israel facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri : scilicet crucifigere Christum.*

C Secundo contra hanc responsionem militat verba Augustini de corrept. & gratia cap. 7. ubi loquens de Apostolis ait : *Electi autem sunt adregnandum cum Christo, non quomodo electus est Iudas ad opus cui congruebat. Ab illo quippe electus est, ut novit bene uti etiam malis, ut per ejus opus damnabile, illud propter quod ipse venerat opus venerabile compleret. Cum itaque audimus : nonne ego vos decem elegi, & unus ex vobis diabolus est : illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per iudicium. Illos ergo elegit ad obtinendum regnum suum, illum ad effundendum sanguinem suum. Atqui effundere sanguinem Christi, non dicit solum passionem in Christo receptam, sed etiam veram & propriam actionem. Ergo passiones Christi, non solum sub ratione passionum, sed etiam sub ratione actionum, fuerunt à Deo prædefinitæ.*

E Tertiò hæc responsio præcipuum Adversariorum fundamentum evertit : cum enim actio & passio secundum Philosophos realiter identificentur, & sint una & eadem entitas, quæ habet diversos modos & formalitates : minus inter se distinguuntur, quàm entitas peccati, quæ ad ordinem physicum pertinet, & ejus malitia & deformitas, quæ spectat ad ordinem moris, & quæ secundum plures Theologos non est aliquid positivum, sed pura privatio. Unde si non obstante illâ intimâ connexionem, imò & reali identitate, quæ inter actionem & passionem reperitur, potuit Christi crucifixio, sub ratione passionis, à Deo prædefiniiri & causari, absque eo quod sub formalitate actionis ab illo prædefiniiretur, à fortiori eadem crucifixio, sub ratione entitatis & actualitatis, potuit à Deo prædefiniiri & causari, absque eo quod talis prædefinitio, vel causalitas, ad ipsam malitiam & deformitatem se extendere. Et sic prædefinitio actuum malorum, ut actus & entia sunt, non derogat divinæ sanctitati, ut contendunt Adversarii.

Proba-

166 Probat secundò conclusio argumento ex Scriptura desumpto: Refert enim Joan. 11. quòd Caiphas Judæis de morte Christo Salvatori inferenda deliberantibus, dixit: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Ex quo loco hoc potest deprobi arguatur. Quando Caiphas illa verba pronuntiavit, peccabat peccato gravissimo, persuadebat enim Judæis ut Christum interficerent; & tamen ad hoc dicendum movebatur à Spiritu Sancto, quia tunc prophetabat; mens autem Prophete movebatur à Spiritu Sancto, sicut instrumentum ab artifice. Ergo secundum 2. quæst. 73. art. 4. Unde ipsemet Evangelista loquitur: Hoc autem à semetipso non dixit, sed à Spiritu Sancto, qui per prophetas locutus est. Ergo secundum Scripturam, divina sanctitati non repugnat, & applicare mentem hominis ad actus instrumentales malos: non quia mali sunt, sed ut actus boni sint.

167 Simile argumentum potest fieri de Sacerdote consecrante propter sortilegium, vel alium malum finem. Nam in tali actione peccat gravissimo peccato sacrilegii; & tamen, cum illa sit supernaturalis, & vires totius naturæ transcendit, debet ad eam moveri, applicari, & elevari à Deo, præsertim cum ad illam concurrat solum instrumentally: nam instrumentum movetur & applicatur ad agendum à causa principali, ut docent Philosophi 2. physicorum: Ergo idem quod prius.

168 Ex his confutata manet responsio & doctrina Theophili Rainaudi, & quorundam aliorum Recentiorum, qui docent quod cum Deus prævidet hominem se determinatum ad aliquod grave peccatum, illum interdum movere, & applicat ad aliud minus grave. Nam præterquam quod hæc doctrina non parum derogare videtur divinæ sanctitati, cui repugnat movere hominem ad aliquod peccatum, ut tale est, & ut habet rationem mali moralis; & contradicere Apostolo dicenti non esse facienda mala, ut eveniant bona non solvit difficultatem propositam, cum nullum possit dari vel excogitari gravis peccatum, quam occisio Christi, & effusio sanguinis ejus, vel consecratio hostiæ ad faciendum sortilegium; & tamen (ut jam ostendimus) crucifixio Christi, secundum Scripturam, & SS. Patres, fuit à Deo prædefinita, Judas, secundum Augustinum, electus, ut sanguinem Christi funderet, Caiphas motus à Spiritu Sancto ad dicendum: Expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat; & Sacerdos, ut divine virtutis instrumentum, specialiter movetur & applicatur à Deo ad consecrationem, etiam facilem: Ergo &c.

169 Probat tertio conclusio ex D. Augustino, qui variis in locis apertissime docet nostram sententiam. Nam in libro de gratia & libero arbitrio cap. 21. octo affert, & accuratè expendit Scripturæ testimonia, ut probat Deum quocumque vult inclinare voluntates, sive ad bona, sive ad mala, & tandem sic concludit: His & talibus testimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, factis quantum existimo manifestatur operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit; sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro

Tom. I.

A meritis eorum, judicio utriusque suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem justo. Idem quoque fuscè probat lib. 5. contra Julianum cap. 3. maxime verò autoritate Apostoli ad Romanos 1. dicentis: Tradidit illos Deus in reprobam sensum; ut faciant quæ non conveniunt. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam &c. Tradidit illos Deus in passionem ignominiam, &c. Quæ verba cum Julianus sic exponeret, ut Deum intelligi vellet tradere non positive, sed negativè, hoc est non movendo ad materiale peccati, sed deservendo, illum redarguit Augustinus, his verbis: Quid autem est quod dicis, cum desideria sua tradidit dicuntur, relictæ per divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi: quasi non simul posuerit hæc duo Apostolus. & patientiam & potentiam, ubi ait: Sic autem volens Deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, attulit in multa patientia vasa ira, quæ perfecta sunt in perditionem. Cum verò S. Doctor ait, quod per potentiam in peccata compulsi sunt, hoc debet intelligi de peccato quantum ad materiale, seu quoad entitatem malitiæ subiectam (hæc enim in Deum ut primum ens, & primum rerum omnium principium, & factorem omnium visibilibus & invisibilibus reducenda est, nisi à fide Catholica aberrare velimus) non verò quantum ad ipsam malitiam & deformitatem: nam illa in voluntatem creatam, ut in primam causam deficientem, & à rectitudine divinæ motionis & concursus se subtrahentem, debet refundi, ut supra ex ipso Augustino probavimus, nam ut lib. 5. de Civit. cap. 9. & alibi sæpè docet, Mala voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est.

§. VII.

Mens Divi Thomæ aperitur.

VT clarius constet de mente D. Thomæ, placet hic integrum ejus articulum desumptum ex 2. libro sentent. dist. 37. quæst. 2. de verbo ad verbum transcribere. Quærit ergo S. Doctor art. 2. illius quæstionis: *utrum actio peccati, in quantum actio, sit à Deo? & propositis argumentis in contrarium, sic concludit.*

Respondeo dicendum, quod circa hanc quæstionem tanguntur à Magistro duæ opiniones, quarum una dicebat, omnes actus, in quantum actus sunt, ex Deo esse, sed quod in quantum deformitatem habent, à Deo non sunt, sed ab homine vel diabolo. Alia opinio dicebat actus peccatorum nullo modo, nec etiam in quantum actus sunt, à Deo esse: quam ad præsens nulli vel pauci tenent, quia propinquisima est errori duplici. Primum quia ex ea videtur sequi, quod sint plura prima principia, Hoc enim est de ratione primi principii, ut agere possit sine auxilio prioris agentis, & influentia ejus: unde si voluntas humana actionem aliquam posset producere, cujus actor Deus non esset, voluntas humana rationem primi principii haberet, Quamvis solvere hoc nitantur, dicentes quod voluntas, etsi per se possit actionem producere sine influentia prioris agentis, non tamen habet à se esse, sed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principii. Sed hoc videtur inconveniens, ut quod à se esse non habet, à se agere possit, cum etiam per se durare non possit quod à se non est: omnis enim virtus ab essentia procedit, & operatio à virtute: unde cujus essentia ab alio est, oportet quod virtus & operatio ab alio sit. Et præ-

Vuu 3

rea,

rea quamvis per hanc responsonem evitaretur, quod A non esset primum simpliciter, non tamen posset vitari quin esset primum agens, SI EIUS ACTIO IN ALIQUOD PRIUS AGENS NON REDUCERETUR SICUT IN CAUSAM. Secundo, quia cum actio etiam peccati sit ens quoddam, sequeretur si actiones peccatorum à Deo non sunt, quod aliquod ens essentiam habens, à Deo non esset, & ita Deus non esset universalis causa omnium entium, quod est contra perfectionem primientis: primum enim in quolibet genere est causa ceterorum, ut in 2. metaph. dicitur. Et ideo cum prima opinione dicendum est, quod actus, in quantum actus est, & ut sic, non habet aliquid quod deformatem habeat: quod qualiter sit, ita considerari potest. In omnibus enim in quibus incidit defectus ex causa secunda, & non ex causa prima, oportet quod quidquid est in effectu deficiente, essentia & bonitatis, totum à prima procedat: quod autem defectus, reducatur in causam secundam deficientem. Ut patet in claudicatione, qua est à virtute gressiva, mediante tibia, per cuius, scilicet tibia curvitatem, obliquitas in gressu claudicantis relinquitur: unde quidquid est tibi de gressu, totum est à virtute gressiva: sed defectus, vel obliquitas gressus, non est à virtute gressiva, sed à tibia tantum. Similiter etiam est ordo Dei ad voluntatem causatam, sicut cause prima ad secundam: ideo ex parte Dei nullus defectus incidere potest: voluntas autem causata ad defectum possibilis est, & ideo quidquid est in actu deficiente, scilicet peccato, de ratione actus, & entis, & boni, totum hoc à primo agente, scilicet Deo, procedit, mediante voluntate: sed ipse defectus qui est in actu, hoc modo est à voluntate, quod à Deo non procedit. Et ideo quodcumque nomen quod deformatem simul cum actu significat, sive in generali, sive in speciali, non potest dici quod hoc à Deo sit simpliciter: unde non potest dici absolute, quod peccatum sit à Deo, ut homicidium, aut aliquid huiusmodi, nisi cum hac additione, in quantum est actus, & in quantum est ens. Hæc D. Thomas

Idem ferè docet Albertus magnus, ejus Magister, ibidem dist. 35. art. 7. ubi etiam relata opinione quorundam Theologorum sui temporis, qui exultimabant actus malos, etiam in quantum actus & entia, non esse à Deo, ut à prima causa efficiente, sed à sola voluntate creata, dicit quod Hac opinio quæ obtinuerat plures antiquorum, ferè cessit ab aula, & à multis modernorum reputatur heretica. Et eam impugnat eadem ratione quæ S. Thomas, quia scilicet, Cum actus malus sit simpliciter actus egrediens à potentia activa perfecta secundum naturam, non egreditur ab ea, nisi secundum quod movetur à causa prima; alioquin sequeretur duo esse prima principia.

192 Ex his plura argumenta deduci possunt, ad demonstrandum, utrumque S. Doctorem docere, Deum non solum simultaneo, sed etiam prævio influxu, in materiale peccati influere. In primis enim S. Thomas dicit quod Quidquid est in actu peccati de ratione entis & boni, totum hoc à Deo procedit, mediante voluntate: Sed per concursum simultaneum Deus non producit actum peccati, in quantum est ens & actus, mediante voluntate (id est influendo in voluntatem ut in causam) sed immediate cum voluntate in illum influit: Ergo secundum D. Thomam, Deus non solum concursu simultaneo, sed etiam prævio, influit in materiale peccati.

193 Secundo, Idem S. Doctor ibidem ait, quod non posset vitari, quin voluntas creata influens in materiale peccati, esset primum agens, si eius actio à aliquo prius agens non reduce-

retur tanquam in causam: Sed per concursum simultaneum, Deus non est prius, sed simul agens. Ergo non loquitur de concursu simultaneo, sed de prævio.

Tertio, D. Thomas explicat influxum Dei in materiale peccati, exemplo animæ influentis in motum progressivum, mediante potentia motiva: Atqui talis influxus non est solum simultaneus, sed etiam prævius; anima enim, mediante potentia gressiva, verè movet & applicat tibiam curvam ad motum progressivum: Ergo D. Thomas loquitur de concursu prævio, & non tantum de simultaneo.

Quarto, Idem S. Doctor in eodem articulo in resp. ad 2. ait quod Deus est causa actus malæ, ut est actus, & ens, secundum quod influit agentis esse, posse, & agere. Atqui Deus per concursum simultaneum non influit agere, sed tantum per concursum prævium; quia per concursum simultaneum non movet, nec applicat potentiam ad agendum; nec facit quod actio ab illo exeat, sed solum cum illo agit, eque cooperatur: Ergo idem quod prius.

Quinto, Idem Doctor Angelicus ibidem in resp. ad 5. aperte destruit præcipuum adverte sententiæ fundamentum, ut ostendimus §. sequenti: Ergo non favet Adversariis.

Denique Albertus Magnus loco relato, dicit quod Actus malus, in quantum est actus, non egreditur à potentia activa, nisi secundum quod illa movetur à causa prima: Atqui concursus simultaneus non facit quod actus egrediat à potentia activa, nec illum movet ad agendum, sed tantum simul cum illa influit in eandem operationem & effectum, ut constat ex dicendis §. sequenti: Ergo etiam Albertus Magnus agnoscit influxum Dei, non solum simultaneum, sed etiam prævium, in materiale peccati.

§. VIII.

Eadem veritas ratione suadetur.

Divus Thomas quaest. 3. de malo art. 2. in corp. duplici ratione probat actionem peccati esse à Deo. Primum quidem ratione communi, quia cum ipse Deus sit ens per suam essentiam, non sua essentia est suum esse, oportet quod eum quod quomodocumque est, derivetur ab ipso. Nihil enim aliud est quod sit suum esse, sed omnia dicuntur esse per quandam participationem: omne autem quod per participationem dicitur tale, derivatur ab eo quod est per essentiam, sicut omnia ignita derivantur ab eo quod est per essentiam ignis. Manifestum est autem quod actio peccati est quoddam ens, & in practico momento entis positum; unde necesse est dicere, quod sit à Deo. Secundo autem idem patet ratione speciali: necesse est enim omnes motus secundarum causarum causari à primo movente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur à motu cæli: Deus autem est primum movens respectu omnium motuum & spiritualium & corporalium; sicut corpus celeste est principium omnium motuum inferiorum corporum: unde cum actus peccati sit quidam motus liberi arbitrii, necesse est dicere, quod actus peccati in quantum est actus, sit à Deo. Quibus verbis S. Doctor duplicem rationem fundamentalem nostræ conclusionis insinuat

Prima potest sic proponi. Si Deus non præderet materiale peccati, sed circa illud haberet decretum purè indifferens, & à voluntate creata ad speciem actûs determinabile, daretur in eorum natura aliqua actualitas, & aliquis existentie gradus, qui divinam causalitatem subterfugeret, & in Deum tanquam in primum ens, & primum actum non reduceretur. Sed hoc non potest dici, alioquin darentur duo prima rationum principia; quod est in errorem Manichæorum incidere, & primo Symboli articulo, quo Deum omnium visibilibus & invisibilibus auctoritatem profiteremur, repugnare: Ergo &c. Sequens Major probatur: Determinatio voluntatis creata ad materiale peccati, est aliqua actualitas potentia, & in se imbibit transcendendum gradum: At si Deus non præderet materiale peccati, sed circa illud haberet decretum purè indifferens, non causeret determinationem voluntatis ad illud: Ergo non erit aliqua actualitas, & aliquis gradus existentie qui divinam causalitatem subterfugeret. Major constat, determinatio enim voluntatis creata est exercitium libertatis potentia illius, sive ipsa libertas in actu secundo; ac potest aliqua ejus actualitas; & cum non sit primum nihil, vel ens rationis, sed aliqua entitas, vel aliquis modus entis, in se imbibit aliquem existentie gradum. Minor verò, in qua est difficultas, constat ex principiis supra statutis, agendo de divinorum Decretorum efficacia & causalitate. Ibi enim ostendimus, decretum indifferens, & à voluntate creata ad speciem actûs determinabile, non posse causare voluntatis creatae determinationem. Tum quia illam expectat, vel supponit, in aliquo priori rationis vel naturæ, ut determinatè in actus nostros liberos influat: nulla autem causa expectat vel supponit suum effectum, ut operetur, & determinatè in illum influat. Tum etiam, quia ut sæpè docet D. Thomas supra relatus: à principio indifferenti, ut indifferens est, non potest procedere voluntatis determinatio, sicut nec à frigido in calidum produci calor. Ad do quod & Adversarii docent concurrentem simultaneum in actu primo consideratum, seu decretum concurrenti cum actus libere, se habere sicut habitum in potentia residentem, quo utimur quando volumus: Aliqui habitus non causat actualem determinationem potentia, sed potius ab ea determinatur ad agendum: Ergo nec decretum indifferens.

Hanc rationem insinuat D. Thomas non solum loco supra telato, sed etiam in 2. quæst. 79. art. 2. ubi quærit. *Utrum actus peccati sit à Deo?* Et præpositis quibusdam argumentis in contrarium, sic concludit: *Respondeo dicendum quod actus peccati, & est ens, & est actus, & ex utroque habet quod sit à Deo: omne enim ens quocumque modo sit, oportet quod deriveur à primo ente, ut patet per Dionysium 5. cap. de divin. nomin. Omnis autem actio causatur ab aliquo existente in actu, quia nihil agit, nisi secundum quod est actu: omne autem ens actu reducitur in primum actum, scilicet Deum, sicut in causam, qui est per suam essentiam actus: unde requiritur quod Deus sit causa omnis actionis, in quantum est actio. Sed peccatum nominat ens & actionem cum quodam defectu: defectus autem ille est ex causa facta, scilicet libero arbitrio, in quantum deficit ab ordine primi agentis, scilicet Dei: unde defectus iste non reducitur in Deum sicut causam, sed in*

liberum arbitrium. Sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam, sicut in causam, non autem in virtutem motivam, à qua tamen causatur quidquid est motionis in claudicatione. Et secundum hoc Deus est causa actus peccati: non est tamen causa peccati, quia non est causa hujus quod actus sit cum defectu.

Quibus verbis S. Doctor in primis clarissimè docet, peccatum, in quantum est ens & actus, à Deo ut primo ente, & primo actu procedere. Secundò, ut, hoc non obstante, salvet Deum non esse causam peccati, non recurrit ad concursum simultaneum, & indifferens, à voluntate creata determinabilem, sicut Adversarii, sed ad solam creaturæ defectibilitatem, quæ tali entitati & actualitati quam Deus in materiale peccati attingit, per accidens adjungit malitiam & deformitatem. Quod explicat exemplo claudicationis, quæ solum reducitur in tibiam curvam, non verò in virtutem motivam, vel in animam, moventem: à qua tamen, inquit, causatur quidquid est motionis in claudicatione. Non potest autè negari, animam, mediante potentia gressivâ, verè & physicè movere & applicare tibiam curvam ad motum progressivum: Ergo similiter, quamvis Deus physicè moveat & applicet voluntatem ad materiale peccati, quatenus est ens & actus, sique per accidens, & ex defectibilitate creaturæ, adjungatur malitia & defectus, non sequitur Deum esse auctorem peccati, nec violatur sanctitas divinæ naturæ. Thomista ergo Angelici Præceptoris vestigiis ubique inhærentes, nunquam induci potuerunt, ut sub prætextu salvandi divinæ sanctitatis, & humanæ libertatis jura, & privilegia, Deo dignitatem primæ causæ, & primi principii (quæ nihil præstantius est) ad creaturam transferrent, & ita à Calvinianorum errore recedendum esse existimant, ut in alium pejorem (Manichæorum scilicet, plura rerum prima principia admittentium) incidere non cogantur.

Dices cum Recentioribus: Sufficenter salvari in Deo dignitatem primi principii, per hoc quod voluntas creata à Deo receperit virtutem agendi, & indigeat ejus concursu simultaneo ad operandum:

Sed contra primò: D. Thomas §. præcedenti relatus, hanc responsionem refert, & impugnat, atque, quod *Quamvis per illam evitaretur quod voluntas creata non esset primum simpliciter, non tamen posset vitari, quin esset primum agens, si ejus actio in aliquo prius agens non reduceretur tanquam in causam.*

Secundò, Indigentia concursus simultanei præcisè, non derogat dignitati primi principii, nam Deus ad actus nostros vitales, & liberos concurret ut causa prima, & tamen, secundum communem Philosophorum sententiam, non potest illos producere sine consortio, cooperatione, & concursu simultaneo potentia vitalis.

Tertiò, per concursum simultaneum Deus non potest causare liberam nostræ voluntatis determinationem, ut sæpè ostendimus: Ergo per illum non salvatur in Deo ratio primi principii, saltem respectu talis determinationis.

Quartò, Per concursum simultaneum Deus non potest constituere voluntatem creatam, & alias causas secundas, in ratione principii actualis & effectivi suarum operationum: Ergo per talè concursum non salvatur sufficienter in Deo ratio primi principii. Consequentia patet, nam

ad 2.

ad rationem & dignitatem primi principii pertinet constituere alias causas inferiores in ratione principii actualis suarum operationum. Antecedens verò probatur: Sicut principium actualis operationis est aliquid prius saltem naturâ, ipsa operatione (cùm sit causa illius, & omnis causa, prioritate saltem naturâ, suum effectum antecedat) ita & id per quod in ratione talis principii constituitur, debet ipsam operationem, prioritate saltem naturâ, antecedere: Sed concursus simultaneus prioritate naturâ determinationem voluntatis creatæ non antecedit; alioquin, ut supra dicebamus, non esset simultaneus, sed prævius, imò & prædeterminans: Ergo illam in ratione principii actualis suarum operationum non constituit.

Denique per concursum simultaneum non salvatur sufficienter subordinatio causarum secundarum ad primam, in agendo & causando: Ergo nec in Deo dignitas primi principii. Consequentia patet, Antecedens probatur. Nam ut egregie discurret S. Thomas 3. p. quæst. 19. art. 1. *Ubicumque sunt plura agentia ordinata, inferius movetur à superiori: sicut in homine corpus movetur ab anima, & inferiores vires à ratione. Sic igitur actiones & motus inferioris principii, sunt magis operata quedam, quam operationes; id autem quod pertinet ad supremum principium, est propriè operatio.* Quibus verbis aperte declarat S. Doctor, ad salvandam subordinatorem inter plura agentia, requiri quòd inferius moveatur, & applicetur ad agendum à superiori; sicut corpus movetur ab anima, & potentia inferiores à voluntate, & imperio rationis: Ergo ad salvandam subordinatorem in agendo & operando inter creaturas & Deum, non sufficit indigentia concursus simultanei; sed præterea requiritur, quòd cause secundæ moveantur & applicentur ad agendum à prima. Unde Catechismus Romanus iussu Pii V. editus, & per ipsum Concilium toti Ecclesiæ propositus, ut inde quasi purissimo fonte doceri possint à Parochis fideles, & in sana doctrina inliti: explicans in Symbolo fidei, articulum omnipotentia divina, & subordinatorem ac dependentiam in agendo creaturarum à Deo, ad verba illa, *Creatorem celi & terra*, sic ait: *Non solum autem Deus universa quæ sunt providentiâ suâ tuetur atque administrat, verum etiam quæ moventur, & agunt aliquid, intimâ virtute ad motum atque actionem ita impellit, ut quamvis secundarum causarum efficientiam non impediatur, præveniat tamen: cum ejus occultißima vis ad singula pertingat, & quemadmodum sapiens testatur, attingat à fine usque ad finem fortiter, & disponat omnia suaviter. Quare ab Apostolo dictum est, cum apud Athenienses annuntiaret Deum quem ignorantes colebant: non longe est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.*

202 Confirmatur: Quotiescumque inter aliquos invenitur subordinatio in aliqua ratione, toties etiam reperitur inter illos prioritas, & posterioritas, secundum illam rationem: Sed in concursu simultaneo quo Deus cooperatur causis secundis, nulla reperitur prioritas & posterioritas in influentia & causalitate, sed omnimoda concomitantia & simultas: Ergo per talem concursum non salvatur subordinatio causæ secundæ à prima in agendo & causando. Minor patet, Major verò ratione & exemplis fundetur. Ratione quidem, quia subordinatio essentialiter importat in suo conceptu aliquem

A ordinem inter ea quæ subordinantur; subordinari enim alteri, idem est ac sub alio ordinari: Ordo autem essentialiter dicit prioritatem & posterioritatem: Ergo & subordinatio. Exemplis verò, nam quia inter Sacerdotem & Diaconum: inter Praesidem & Senatorem, est subordinatio in dignitate, est etiam prioritas, & posterioritas in loco & dignitate, Quia inter primum mobile, & alia corpora inferiora, est subordinatio in motu, est etiam prioritas & posterioritas in movendo.

Nec vim hujus argumenti infirmat, sed confirmat communis responsio Adversariorum, qui dicunt reperiri etiam in concursu simultaneo aliquam prioritatem ex parte Dei; non quidem naturæ & causalitatis, sed dignitatis & nobilitatis. Nam contra hanc responsionem urget argumentum propositum: Quotiescumque enim inter duo reperitur subordinatio in aliqua ratione, toties debet reperiri prioritas & posterioritas in tali ratione: Atqui inter Deum & creaturas secundas reperitur subordinatio, non solum in dignitate & perfectione, sed etiam in operatione & causalitate: cum Deus non solum sit primum ens, sed etiam prima causa, & primum principium: Ergo ex parte Dei debet esse prioritas, non solum dignitatis, sed etiam causalitatis.

Addo quod, si sola prioritas dignitatis ad subordinatorem sufficeret, sequeretur quòd si nobilis & rusticus convenirent ad portandum eundem lapidem: vel equus & asinus jungeretur ad trahendum eundem currum, in tali actione daretur inter illos subordinatio, quia inter illos reperitur prioritas in dignitate & nobilitate: Sed hoc absurdum est, & à Philosophiâ & Theologia principii penitus alienum: Ergo & illud.

Secunda ratio quam D. Thomas loco supra relato insinuat, & specialiter appellat, sumitur ex dignitate primi moventis, quam Aristoteles, & alii antiqui Philosophi, solo luminis naturalis ductu, in Deo agnoverunt, & potest sub hac forma proponi. Omnes motus phisici & vitales debent à Deo ut primo movente procedere:

Ergo cum actus peccati, v. g. mendacium, aut blasphemia, sit motus quidam linguæ, vitalis, & phisicus; & actus odii Dei sit motus quidam vitalis liberi arbitrii, debet procedere à Deo ut primo movente; non quidem sub ea ratione quâ defectivus est, & regulis morum difformis (sic enim, ut sæpe diximus, in voluntatem creatam, ut in primam causam deficientem, & difformiter à regulis morum operantem, reducitur) sed ut phisicus ac vitalis est; sic enim est bonus bonitate transcendentali; & in Deum ut in ultimum finem naturalem reducibilis. Sed talis actus, quatenus est motus quidam phisicus & vitalis, per concursum simultaneum non potest à Deo ut primo movente procedere: Ergo Deus non solum concursu simultaneo, sed etiam prævio, influit in materiale peccati. Major, & prima Consequentia patent. Ut enim discurret D. Thomas loco supra relato: *Natus est omnes motus causarum secundarum causari à primo movente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur à motu celi: Deus autem est primum movens respectu omnium motuum, & spiritualium, & corporalium: sicut corpus celeste est principium omnium motuum inferiorum corporum.* Unde cum actus peccati sit quidam motus liberi arbitrii, necesse est dicere, quòd actus peccati, in quantum est actus, sit à Deo. Idem docet Albertus Magnus loco supra

supra relato, ubi inquit: Actus malus, in quantum est...

Minor autem subsumpta, quæ asserit actus peccatorum, ut sunt motus quidam physici & vitales...

Secundo probatur eadem Minor principalis: Quando duæ causæ partiales in eundem effectum...

Tertio eadem Minor suadet: Moveri est mutari, cum omnis motus essentialiter sit mutatio...

§. IX.

Præcipuum Adversariorum fundamentum convellitur.

Robari etiam potest nostra conclusio, destruendo præcipuum fundamentum Adversariorum. Nam si Deus non præmoveret ad materiale peccati, maxime quia consequenter deberet præmovere ad formale...

Secundo, quia D. Thomas articulo supra relato, fundamentum illud convellit, & penitus destruit. Nam sibi hoc argumentum objicit: Rei non assignatur causa efficiens, secundum quod est in intellectu, sed secundum quod est in re...

A non propterea quod aliquando invenitur separata à deformitate, sed quia bonitas naturalis deformitati substat. Ita etiam Deus dicitur causa illius actionis, in quantum est actio, & non in quantum est deformatio...

Tertio probatur eadem Minor principalis: Vis operativa, aut actus, non extenditur ad illud omne quod connectitur aut identificatur cum suo objecto, nisi contineatur intra spheram activitatis, aut latitudinem objecti adæquati ipsius...

Quarto eadem Minor suaderi potest tribus exemplis aptissimis, quæ in Tractatu de scientia Dei adduximus. Primum est animæ moventis & applicantis tibi curvam ad motum progressivum...

Denique probatur Minor principalis, duplici argumento ad hominem. Primum sumitur ex doctrina novorum Casuistarum asserentium, famulum qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendente per fenestram ad stuprandam virginem...

E Operari ad actus intrinsecè malos, quales sunt fornicatio, & adulterium, absque eo quod ejus causalitas seu influxus ad eorum malitiam & deformitatem se extendat: quantum magis Deus, qui est causa prima, & motor ac provisor generalis, poterit absque præjudicio suæ sanctitatis, motione, & efficientia physica, substantiam & entitatem actionis male attingere, absque eo quod ejus motio seu influxus se extendat ad malitiam & deformitatem illius...

in Bibli...

necessaria, sed utilia solum & commoda, hero peccanti, & fornicationem aut adulterium perpetranti, suppediter.

211 Secundum argumentum ad hominem sumitur ex alia doctrina Adversariorum, quæ docent communiter contra Durandum, Deum ad actus malos & peccaminosos, simul cum voluntate creata concurrere. Si enim propter connexionem malitiæ cum entitate & substantia actus, Deus non possit prædeterminare ad unam, quin etiam prædeterminet ad alteram; non poterit etiam simultaneè concurrere ad unam, quin etiam concurrat ad alteram: Sed hoc non admittunt Adversarii: Ergo præcipuum illorum fundamentum corrumpitur. Sequela Majoris probatur: Multo magis connectitur malitia & deformitas peccati cum concursu simultaneo, quam cum concursu prævio; nam cum primo conjungitur proximè & immediatè, cum secundo verò mediatè tantùm & remotè; concursus enim simultaneus est ipsemet actus voluntatis, prout est à Deo simul operante, cum quo actu immediatè conjungitur ipsa malitia peccati: concursus verò prævius non identificatur cum actione voluntatis, sed est quid prævium ad illam; unde non conjungitur cum malitia & deformitate peccati, nisi mediante actu voluntatis: Ergo si propter connexionem quæ est inter substantiam & entitatem actus mali, & ejus malitiam & deformitatem, Deus non potest per concursum prævium applicare voluntatem ad actum malum, quatenus est ens, & actus physicus & vitalis, nisi etiam eam applicet & determinet ad illum, quatenus est malus & deformis: à fortiori non poterit cooperari, & simul concurrere cum illa, ad substantiam & entitatem actus mali, nisi etiam simul concurrat ad malitiam, & deformitatem illius.

212 Confirmatur: Ille non minùs peccat, nec minùs est causa peccati, qui cooperatur alteri malè agenti, quàm qui eum movet & invitat ad peccandum: ut enim dicit Apostolus ad Roman. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus:* Ergo si repugnat divinæ sanctitati & bonitati, movere & applicare voluntatem ad materiale peccati, & ad substantiam & entitatem actus mali; repugnabit etiam, quod simul cum ea concurrat ad eundem actum eliciendum: quia sicut in primo casu esset author & causa peccati, ut dicunt Adversarii, ita in secundo, esset illius adjutor & cooperator.

213 Respondent hoc interesse discrimen inter concursum prævium & simultaneum, quod primus non est indifferens; sed determinans voluntatem, quantum ad speciem actus: secundus verò est indifferens, & determinabilis à voluntate, quantum ad speciem, eamque determinans solum quantum ad individuum.

214 Sed contra: In primis concursus ille indifferens quem in Deo fingunt Adversarii, imaginationi quidem speciosus est, rationi autem, & Theologiæ valde invisus. Ut enim supra ostendimus, talis concursus tollit à Deo rationem primæ causæ, respectu liberæ determinationis nostræ voluntatis; facit divinam voluntatem pedissequam voluntatis humanæ, & ejus providentiam imperfectam, & à creaturis dependentem; pluresque alias congerit & accumulat difficultates, quæ acriter mordent & pungunt Adversarios, & à quibus vix se expedire possunt.

Disp.
5.
art. 3.

A Secundò, Dato quod concursus Dei in actu primo consideratus, id est decretum concurrendi cum causis liberis, sit indifferens, & Deus indifferenti modo illis offerat suum concursum: concursus tamen actualis & exercitus, quo defacto simul influit cum voluntate creata ad actum odii v. g. non potest esse indifferens, cum intus in illo actu imbibatur, & cum eo identificetur. Quæro igitur, an talis concursus actualis & exercitus, attingat solum entitatem & substantiam illius actus intrinsecè mali, vel mediâ voluntatis determinatione, ad ejus etiam malitiam & deformitatem se extendat? Si primum dicatur, sequitur quod etiam concursus prævius quem in Deo admittimus, à fortiori poterit præscindere à malitia & deformitate ejusdem actus, & solum ejus substantiam & entitatem attingere: quia, ut supra dicebamus, concursus prævius, cum realiter distinguatur ab actione creaturæ, & illam prioritate saltem naturæ antecedit, magis distat à malitia & deformitate illi annexa, quam concursus simultaneus, qui cum tali actione identificatur, & in ea intus imbibitur. Si verò secundum affirmetur, sequitur concursum Dei æqualiter ad bonum & ad malum se extendere, & abique ullo discrimine effectivo, quod quid sit de effectu, utrumque causare, & ad utrumque mediâ voluntatis determinatione transire: quod repugnat divinæ sanctitati, & definitioni Tridentini sess. 6. can. 6. ubi anathema dicitur ei qui dixerit, mala opera ita ut bona, Deum operari.

Respondent quidam Recentiores, concursum Dei actuale & exercitum, non solum attingere substantiam & entitatem actuum bonorum & malorum, sed etiam ad illorum bonitatem & malitiam, mediâ voluntatis determinatione transire, & utramque de facto causare: cum hoc tamen discrimine, quod ad actus bonos exercit & invitat, per præceptum, consilium, inspirationem &c. ad malos verò & peccaminosos concurrat invitatus & coactus, & veluti trahatur à voluntate creata; ne scilicet deficiat muneri causæ primæ, & lædat jura libertatis humanæ: propterea illud Isaia 33. *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis.*

Sed hæc responsio & doctrina efficaciter impugnari potest. Primò quia, ut supra ostendimus, Deus non potest causare nisi id quod est ordinabile in ipsum ut ultimum finem, cum ratio primi principii & ultimi finis, inter se convertantur: Sed malitia & deformitas peccati, non est in Deum, ut in ultimum finem ordinabilis, sed potius est recessus & diviatio ab illo ut fine ultimo: Ergo Deus non potest per concursum simultaneum, etiam invitatus & coactus, in illum influere.

Secundò absurdum & impium videtur dicere, Deum, cum videt causam secundam in malum labi, lapsum ejus sequi, & influxu suo eam adjuvare, & veluti ab illa trahi in societatem flagitii. Cum enim Deus sit infinite justus & sanctus, nullo modo potest trahi à creatura ad cooperandum ad malum, quâ tale est. Unde quando dicitur Isaia 33. *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis:* vel hoc debet intelligi ad litteram de Christo, qui formam servitii in incarnatione suscepit, cum sceleratis reputatus est, & ipse multorum peccata tulit, ut dicit idem Propheta cap. 53. Vel si intelligatur de concursu Dei, debet explicari de concursu ad materiale peccati, quem Deus

in ratione primæ causæ, & universalis provi-
 sio, tenetur exhibere homini peccanti, ne ladeat
 iura libertatis create.
 Tertio confutari potest principalis respon-
 sio, argumentum ad hominem, quod supra in-
 sistimus, decreta indifferentia implugnando.
 Nam licet secundum principia Adversariorum,
 concursus quo Deus cum causis libe operatur,
 sit indifferens, & à voluntate creata ad speciem
 actûs determinetur, illam tamen determinat ad
 individuum. Unde cum in actu malo & pecca-
 to, secundum rationem individualem con-
 siderato, reperitur aliqua specialis malitia &
 deformitas, quæ non includitur in ratione spe-
 cificâ illius, ea scilicet quæ petitur ex intentione
 generali, vel ex circumstantiis intra eandem
 speciem aggravantibus: quæro an Deus per
 hunc concursum, quo voluntatem determinat
 ad tale auctum in individuo elicendum, eam
 eam determinet ad illam specialem malitiam
 & deformitatem quæ illi reperitur annexa, &
 quæ non convenit ei secundum suam rationem
 specificam, vel non? Si primum dicatur, sequi-
 tur Deum esse authorem alicujus specialis ma-
 litie, quæ reperitur in actu malo, secundum
 suam rationem individualement considerato:
 quod divina sanctitati & bonitati repugnat. Si
 secundum affirmetur: cur similiter Deus non
 poterit per concursum prævium determinare
 voluntatem ad speciem actûs, in esse physico &
 naturali consideratam, & ad ejus entitatem &
 substantiam, absque eo quod illam moveat &
 determinet ad malitiam & deformitatem, illi ex
 defectu libertate creature annexa? Et si in ra-
 tione individuali possit præcindi entitas actûs
 à malitia: cur etiam in ratione specifica, non
 poterit fieri eadem præcisio?

§. X.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò: D. Augustinus libro 2. de
 lib. arbit. cap. 20. differens de origine mali,
 & quætionem quæ nunc discutitur, an scilicet
 Deus moveat voluntatem ad actus malos: per-
 tractans sic dicitur: *sed tu fortasse, quis siturus es,
 quoniam movetur voluntas cum se averit ab incom-
 muni bono ad mutabile bonum; unde et iste motus
 cessat, qui profecto malus est, tamen si voluntas libera,
 qua sine illa nec recte vivi potest, in bonis numeranda
 est: si enim motus iste, id est aversio voluntatis à Do-
 mino Deo, sine divinitate peccatum est, num possumus
 authorem peccati Deum dicere? Non erit ergo iste mo-
 tus ex Deo: unde igitur erit? Et quibusdam inter-
 jectis: ad quætionem sic respondet. Omne bo-
 num ex Deo: nulla ergo natura est, quæ non sit ex
 Deo: motus ergo iste aversionis, quem fatemur esse
 peccatum, quoniam defectivus motus est, omnis autem
 defectus ex nihilo est: vide quò pertineat, & ad Deum
 non pertinere ne dubites. Sic enim legi debet hîc
 Augustini locus, non verò ut habetur in editio-
 ne Erasmi, à Lovaniensibus emendata: Et ad
 Deum pertinere non dubites.*

Respondeo Augustinum ibi manifestè loqui
 de motu aversionis, ut defectivus est, & regulis
 morum dissectis; sub qua ratione, non est à
 Deo ut à prima causa efficiente, sed à voluntate
 creata ut à prima causa deficiente: non negat ta-
 men, sed potius ibidem clarè insinuat, motum
 illam voluntatis, ut physicus est & vitalis, à Deo

Tom. I.

ut primo movente & primo vivente procedere:
 nam ibidem ait, quod omne bonum ex Deo est, &
 quod nulla natura est, quæ non sit ab illo.

Objiciunt secundò Adversarii plura Conci-
 liorum, & SS. Patrum testimonia, quæ videntur
 militare contra nostram sententiam. Nam Con-
 cilium Arausicanum can. 25. anathema dicit in
 eos qui dicebant aliquos esse ad malum præde-
 stinatos à Deo. Et D. Prosper ait, *Non esse Ca-
 tholicum dicere, quod qui non credunt Evangelica
 prædicationi, ex Dei prædestinatione, & constitutio-
 ne non credant.* Item Augustinus in libro de ar-
 ticulis sibi falsò impositis, art. 10. *Detestanda &
 abominanda (inquit) opinio est, quæ Deum cuiusque
 male voluntatis, aut male actionis credit authorem:
 cujus prædestinatio nunquam extra bonitatem, nun-
 quam extra justitiam est, universæ enim viæ Domini
 misericordia & veritas. Adulteria enim matronarum,
 & corruptelas Virginum, non instituere novit San-
 cta divinitas, sed damnare; nec disponere, sed puni-
 re.* Et D. Prosper ejus discipulus, in resp. ad ob-
 jectiones Vincentianas, hæc scribit: *Sicut Deus
 non indidit malo Angelo illam voluntatem quæ in ve-
 ritate non stetit ita nec hominibus illum affectum quo
 diabolum imitentur inseruit.*

Respondeo Concilia & Sanctos Patres, in
 his & similibus locis, loqui de peccatis absolute
 & simpliciter, & prout sunt in genere vel specie
 mali moralis, & secundum totum illud quòd
 tam de formali quam de materiali important.
 Vel loquuntur de materiali peccati formaliter
 considerato, & prout reduplicativè fundat ipsam
 malitiam & deformitatem, sub qua ratio-
 ne non est à Deo, sed à voluntate creata, ut re-
 gulis morum subjecta. Vel si loquuntur de ma-
 teriali peccati materialiter sumpto, seu de enti-
 tate & substantia actûs mali, in esse physico &
 naturali considerata, solum intendunt, talem
 entitatem non esse à Deo ut provifore particula-
 ri, sicut dicebant quidam hæretici, qui volebant
 Deum aliquos homines speciali providentiâ ad
 actus malos prædestinare, ut in illorum punitione
 suam justitiam vindicativam manifestaret.
 Non negant tamen Concilia, & Sancti Patres,
 materiale peccati materialiter sumptum, seu enti-
 tatem & substantiam actuum malorum, à
 Deo, ut prima causa, & universali provifore pro-
 cedere. Imò sententia quæ hoc negat, à D. Tho-
 ma supra relato *errori propinquissima* appellatur.
 Et in 2. sent. ad Annibald. quæst. unica art. 1. in
 corp. *Hæreticum (inquit) est dicere, aliquod ens, in-
 quantum ens, non esse à Deo; nec solum fidei contra-
 rium, sed etiam rationi.* Unde circa hoc obser-
 vanda est regula, quam tradidit S. Doctor
 in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. *Quodcumque nomen
 deformitatem simul cum actu significat, sive in gene-
 rali, sive in speciali, non potest dici quòd à Deo sit sim-
 pliciter: unde non potest dici absolute, quòd peccatum
 sit à Deo, ut homicidium, aut aliquid hujusmodi, nisi
 cum hac addit. one, in quantum est actus, & in quantum
 est ens.*

§. XI.

Aliud argumentum diluitur.

Objiciunt tertio quidam Recentiores hoc ar-
 gumentum, quod insolubile appellant. Deus
 absoluto & efficaci decreto, inconsultâ hominis
 voluntate, vult quòd ille liberè, & cum adver-
 tentia rationis, in particulari, & cum omnibus
 suis

Xxx 2

tuis

fuis circumstantiis, hunc actum, v. g. odii Dei eliciat: Sed impossibile est, quod homo liberè, & cum advertentia rationis, talem actum eliciat, nisi peccando: Ergo Deus absoluto & efficaci decreto vult quod homo peccet.

225 Respondeo primò hoc argumentum nihil concludere, & esse purè sophisticum: quia in eo variatur suppositio, & fit transitus à sensu materiali ad formalem, vel à specificativo ad reduplicativum. Nam in Majori *lyctus* sumitur pro materiali peccati, materialiter & specificativè sumpto: in Minori verò, pro materiali peccati, formaliter considerato, quatenus reduplicativè fundat ipsam malitiam & deformitatem. Unde illud argumentum eodem vitio & defectu laborat, quo istud. Anima absolutè & efficaciter vult tibiam curvam motu progressivo moveri: Sed tibia curva non potest motu progressivo moveri, nisi claudicando: Ergo anima absolutè & efficaciter vult quod tibia curva claudicet. Vel quo istud. Deus efficaciter vult quod Petrus à Paulo generetur: Sed Petrus non potest à Paulo generari, nisi peccatum originale contrahat: Ergo Deus efficaciter vult Petrum contrahere peccatum originale. Potest etiam formari simile argumentum ex principiis Adversariorum, Deus enim juxta illorum principia, absoluto & efficaci decreto vult ponere hominem in illis occasioneibus & circumstantiis, in quibus prævidit per scientiam mediam illum peccaturum: Sed impossibile est quod homo positus in illis occasioneibus & circumstantiis non peccet; alioquin divina præscientia falleretur, & id quod Deus præcivit, non eveniret: Ergo Deus absoluto & efficaci decreto vult quod Petrus incidat in peccatum.

226 Secundò responderi potest distinguendo Majorem. Deus absoluto & efficaci decreto vult quod homo eliciat actum odii: modo effectivo, concedo: modo defectivo, nego. Similiter distinguo Minorem, & nego Consequentiam.

Explicatur: Voluntas creata est causa actus odii Dei, & quoad realitatem, & quoad defectum. Et si adjuvetur vel determinetur sub utroque modo, & effectivo, & defectivo, seu involente utrumque: talis causa, vel movens, vel cooperans, vel adjuvans, etiam movet, & cooperatur ad peccatum. Si autem adjuvetur, vel foveatur, & causetur ille actus, sub præcisa ratione entitatis, & quantum ad id quod in eo vitale & effectivum est, non ex hoc fit operatio vel influxus in defectum, sed potius est influxus obstant defectui, quia sustinet entitatem, ne absorbeat in defectu, & destruat in malo.

227 Dices: Concurtus prævius causat actum, non solum eo modo quo exit à Deo, sed etiam eo modo quo exit à voluntate creata; quia facit illam agere, eamque movere & determinat ut eliciat suo modo talem actum: Sed actus malus, v. g. odium Dei, eo modo quo exit à voluntate creata, peccatum est: Ergo Deus per concurrsum prævium movet & determinat voluntatem creatam ad peccandum, & suà efficaci prædefinitione discernit peccantem à non peccante. Sicut in sententia Thomistarum, per gratiam efficacem discernit consentientem à non consentiente.

228 Respondeo distinguendo illam partem Majoris. Eo modo quo exit à voluntate creata: eo modo effectivo, concedo: defectivo nego. Similiter distinguo Minorem: Sed actus malus eo

A modo effectivo quo exit à voluntate, peccatum est, nego. Eo modo defectivo quo ab illa egreditur, concedo. Solutio patet ex dictis, & potest explicari exemplo animæ moventis, & determinantis tibiam curvam, ut vitaliter, & effectivè se moveat, non tamen ut agat modo defectivo. Unde (inquit S. Thomas supra relatus) *Dispositus claudicationis reducit in tibiam curvam, sicut in causam; non autem in virtutem motivam, à qua tamen causatur quicquid est motus in claudicatione.* Ex quo patet solutio ad illud quod subiungitur: cum enim Deus prædefiniat tantum entitatem actionis peccaminosæ, & nolit ejus malitiam, & defectum; suà prædefinitione non discernit peccantem à non peccante; sed operantem à non operante.

In tibus: Si Deus absoluto & efficaci decreto prædefiniat materiale peccati, licitum erit, imò & laudabile homini, velle entitatem actus mali, v. g. odii Dei: Sed hoc est absurdum: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur: Licitum & laudabile est velle id quod Deus vult nos velle: Sed si Deus absoluto & efficaci decreto prædefiniat materiale peccati, vult nos velle entitatem actus mali: Ergo licitum erit & laudabile eam velle.

Confirmatur: Si Deus prædefiniat materiale peccati, sequeretur quod homo peccando peccaret, & non peccando etiam peccaret: Sed hoc est absurdum, & ridiculum: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur. In primis enim homo peccando peccaret, ut manifestum est. Peccaret etiam non peccando, quia non conformaret voluntati divinæ efficaciter volenti ipsum elicere actionem peccati. Item sequeretur quod Deus eundem actum v. g. odii vellet, & nollet: amaret, & odio haberet: illum enim vellet & amaret, quia ipsum prædefiniat, & prædeterminaret: illum verò nollet & averfaretur, quia prohiberet, & puniret.

Ad instantiam respondeo, negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem, distinguo Majorem. Laudabile est velle id quod Deus vult nos velle, voluntate signi, consilii, præcepti, vel legis permissivæ, concedo. Voluntate generali primæ causæ, & generalis provisoris, nego. Nam hac voluntate generali Deus plura vult quæ non est laudabile, nec licitum velle: v. g. bella, pestes, incendia, mortem parentum, damnationem reprobatorum, & similia.

Ad confirmationem, nego sequelam Majoris, quantum ad secundam partem, quod scilicet homo non peccando peccaret. Ad probationem in contrarium, responderetur hoc argumentum procedere ex ignorantia eorum quæ docentur in Tractatu de moralitate actuum humanorum, de obligatione se conformandi divinæ voluntati. Ibi enim communiter dicitur, non esse malum se non conformare divinæ voluntati in volito materiali: hoc est non velle id quod Deus vult, nisi quando id nobis innotescit per præceptum. Si enim nobis non innotescit per præceptum, aut non innotescat per præceptum, sed aliâ viâ: possumus licite velle oppositum, imò aliquando tenemur sub peccato; ut quando est malum alicui, aut habet annexum aliquid prohibitorium. Non constat autem homini, quod Deus ab æterno prædefiniat, ipsum materiale talis peccati elicitorum. Et si postea ex effectivo innotescat, non tamen per præceptum: unde non peccaret, sed beneficeret, si actum illum non poneret. Ad

Ad secundum inconveniens, dicendum est quod dicitur nulla est implicatio quod Deus actum odii crearet, secundum entitatem, actualitatem, virtualitatem, & abstractionem ad ordinem physicum, licet, & abstractionem ad ordinem metaphysicum, & in ipsum ut in ultimum finem reducibiles; & illum non causet secundum quod est moraliter malus, & regulis morum difformis, & prout ab ipso ut ultimo fine movetur. Ita etiam nulla est repugnantia, quod eundem actum velit & nolit, prædefiniat & prohibeat, diligat & averteatur, secundum diversas illas rationes, & formalitates. Id patet exemplo illarum rationum, & formalitatum, quæ vult & causat motum progressivum virtutis, quatenus est physicus & vitalis, non tamen, quatenus est deficiens, & obliquus. Et Deus positivè vult & causat actionem consecrati-
 veniæ, quatenus est supernaturalis, & productiva corporis Christi sub speciebus Eucharisticis; licet eam nolit, averteatur, & prohibeat, quatenus est male, & illicita. Denique sicut hæc duo non repugnant, quod scilicet iudex velit hominem vivere, in quantum homo est, & eum occidere, in quantum malefactor est: ita etiam nulla est implicatio, quod Deus voluntate antecedenti, quæ ab æterno voluit quod nullus peccaret, & omnes homines salvi fierent, & ex qua oriuntur consilia, præcepta, & auxilia solum sufficientia ad evitandum peccatum, nolit & prohibeat actum peccati, quatenus est malus, & regulis morum difformis; & quod voluntate consequente, quæ ut generalis provisor vult permittere peccata, & subministrare causas liberis media necessaria ad agendum; & quæ ut primum ens, & primus actus, vult producere entitatem, & actualitatem in omnibus rebus creatis, eundem actum, sub ratione entis & actus, efficaciter velit, & prædefiniat; voluntatemque applicet, & prædeterminet ad eum eliciendum.

A creaturæ rationalis, quam solum contingit esse felicem. Secundò pro remotione cujuscumque defectus. Et hoc modo relucet in prædeterminatione ad materiale peccati, quia per eam removeretur carentia adus secundi, quæ est quædam imperfectio & defectus voluntatis creaturæ. Relucet etiam iustitia, quia fit secundum modum convenientem divinæ sapientiæ, quæ debet permittere ut creaturæ defectibiles aliquando deficiant, & illis subministrare media necessaria ad agendum; & secundum modum creaturæ rationalis, qui in libertate consistit. Præterea in prædeterminatione ad materiale cujuscumque peccati, etiam primi, quod puer committit, dum se in primo instanti usus rationis, ad Deum (saltem implicitè, & sub ratione boni honesti) non se convertit, specialiter relucet divina iustitia. Quia, ut infra dicemus, & latius ostendemus in materia de prædestinatione, permissio primi peccati, quæ non solum includit volitionem denegandi auxilium efficax, sed etiam concurrendi ad materiale peccati, & subministrandi media necessaria ad agendum (inter quæ applicatio potentia præcipuè numeratur) fit in pœnam peccati originalis, & dependet ab ejus prævisione in genere causæ materialis & occasionalis; eoque se-
 C dem modo, quo Thomistæ, & plures alii docent in Tractatu de Incarnatione, decretum Incarnationis à prævisione ejusdem peccati dependere. Eademque ratio, in prædeterminatione ad materiale peccati, interdum splendet divina misericordia; quia sicut in reprobis permissiones peccatorum, sunt effectus reprobationis; ita & in electis sunt effectus prædestinationis, quæ est actus divinæ misericordiæ. De quo in Tractatu de præ-
 D stinatione, & reprobatione.

Dispositio
 3.
 art. 3.

§. XII.

Alia objectiones solvuntur.

Inhabis rursus: Quidquid Deus ad extra operatur, pertinet ad iustitiam & misericordiam: juxta illud Psalmi 14. *Univerſe via Domini misericordia & veritas.* Sed prædeterminare voluntatem hominis ad materiale peccati, non pertinet ad iustitiam, saltem in primo peccato quod committit, quando non se convertit in Deum, in primo instanti usus rationis, juxta doctrinam Divi Thomæ, cum permissio primi peccati, non possit esse pœna alterius. Nec etiam id pertinet ad misericordiam, cum homo operando actum peccati, in maximam potiùs incidat miseriam, quàm sublevetur ab illa: Ergo Deus voluntatem creatam ad materiale peccati non prædeterminat.

O B jectio quarto: Si Deus prædeterminaret hominem ad materiale peccati, & ad ponendum actum positivum malitiæ substratum, illum tentaret, seduceret, & implanaret: Sed hoc non est dicendum, nam ut habetur Jacobi 1. *Deus intentator malorum est: ipse autem neminem tentat, & Ecclesiastici 15. Ne dicas, ille me implanavit:* Ergo Deus non prædeterminat voluntatem ad materiale peccati. Sequela Majoris probatur. Ille dicitur tentare aliquem, ipsumque seducere, & implanare, qui movet illum ad eliciendum aliquem actum, à quo scit malitiam esse inseparabilem; hac enim ratione diabolus dicitur tentare homines, eosque seducere, & implanare; quia movet illos & invitat ad eliciendos actus à quibus malitia separari non potest.

236

Respondeo distinguendo Majorem. Quidquid Deus ad extra operatur, ut particularis provisor, pertinet ad iustitiam, & misericordiam, concedo. Quidquid operatur, ut prima & universalissima causa, & ut provisor generalis, nego. Unde cum creatio, conservatio, & concursus, ad Deum ut primam causam, & universalem motorem, & generalem provisorum pertineant, non est necesse quod illæ operationes pertineant ad ejus iustitiam & misericordiam, sed sufficit quod spectent ad generalem illius providentiam. Quamvis etiam in prædeterminatione ad materiale peccati, aliquo modo illa attributa reluceant. Quia ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 21. art. 4. misericordia sumi potest dupliciter. Primò propriè, pro remotione miseriæ, quæ est defectus

B Confirmatur: Si Deus præmoveret moraliter hominem ad materiale peccati, præcipiendo, suadendo, vel consulendo actum à quo malitia est inseparabilis, verè diceretur illum tentare, seducere, & implanare, ac centeretur author & causa peccati: Ergo à fortiori, si illum physicè moveat, & prædeterminet ad talem actum eliciendum. Consequentia patet: motio enim & prædeterminatio physica, cum sit ex se, & ab intrinseco efficax, habeatque nexum indissolubilem cum operatione, est multò major & vehementior, quàm moralis, quæ extrinsece solum & objective allicit & invitat agens ad operandum.

237

238. Respondeo primò, hoc argumentum facile posse in Adversarios retorqueri. Cum enim juxta illorum principia, Deus per scientiam mediam videat infinitas occasiones & circumstantias in quibus homines non peccarent, sed bene operarentur; & tamen eos ponat in aliis in quibus per eandem scientiam præcavit illos infallibiliter peccaturos, videtur quòd illos tentet, seducat, implanet, & supplantet, & moraliter ad peccandum moveat. Sicut enim occasiones peccandi moraliter movent & incitant homines ad peccandum, ita & qui eos ponit in illis, censetur illos tentare, & ad peccandum inducere; ac proinde esse causa peccati, quod cum sit effectus, vel potius defectus moralis, refundi debet in causam moraliter moventem. Unde ad objectionem.
239. Respondeo secundò, distinguendo Maiorem, Si Deus prædeterminaret hominem ad materiale peccati, moraliter, præcipiendo, consulendo, vel suadendo, elicere actum à quo malitia est inseparabilis, illum tentaret, seduceret, & implaneret, concedo Maiorem. Si prædeterminaret solum physicè, & producendo per modum primæ causæ, & universalis provisoris, entitatem, & actualitatem talis actus, nego Maiorem: ad cujus probationem, eadem distinctio applicanda est.
240. Ad confirmationem quæ ibidem obijungitur, & potissimum militat contra responsum jam datam, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Multiplex enim inter motionem physicam & moralem reperitur discrimen. Nam prima (ut supra annotavimus) est præcisiva, & sistit intra ordinem physicum, non autem secunda, quæ se extendit ad ordinem moralem, & attendit potissimum ad ea quæ sunt illius ordinis. Prima solum respicit entitatem, actualitatem, & bonitatem transcendentalem, quæ sunt effectus per se primò correspondentes divinæ omnipotentia, & abstrahit à conformitate vel difformitate à lege. Secunda verò potissimum respicit ea quæ sunt intra lineam motus, & attendit, vel attendere debet ad omnes circumstantias illius ordinis, & præcipue ad conformitatem, vel difformitatem à lege. Prima convenit Deo, ut habet rationem causæ primæ, & universalis provisoris, qui debet dare causas secundis media necessaria ad agendum. Secunda verò illi competit, ut causæ particulari, & provisorii speciali, qui non solum subministrat media necessaria, sed etiam utilia ad operandum. Unde quamvis si Deus moveret hoc secundo modo hominem ad producendum actum malitiæ substratum, censeretur illum tentare, seducere, & implanare, essetque causa & author peccati; ut supra ostendimus contra Calvinum, qui hoc genus motionis Deo attribuit. Secus tamen si illum moveat tantum primo modo, applicando physicè ejus voluntatem ad eundem actum, in quantum est ens & actus, elicendum. Ad probationem verò in contrarium quæ ibidem insinuat, dicendum est, quòd licet motio physica sit major morali intensivè, id est potentior, & efficacior, est tamen minor extensivè; quia, ut diximus, sistit intra ordinem physicum, nec se extendit ad ordinem moralem, sicut motio moralis.
241. Instabis: Præmotio vel prædeterminatio physica voluntatis ad aliquem actum, supponit necessariò ex parte intellectus motionem moralem: quia cum voluntas sit potentia cæca, non potest ferri in aliquod objectum, nisi prius ab intellectu ejus bonitas & convenientia demonstratur, ac proinde nisi prius intellectus moveatur & applicetur à Deo ad talem bonitatem representandam: Sed hæc representatio est moralis motus & excitatio. Ergo si voluntas à Deo physicè moveatur & prædeterminetur ad materiale peccati, debet etiam ab illo moraliter moveri, & prædeterminari, & consequenter erit author & causa peccati.
- Respondeo duplicem dari motionem moralem. Unam quæ fit per solam & nudam objecti propositionem, abique eo quòd aliquid consideratur, suadeatur, vel præcipiatur. Alteram quæ supra nudam objecti representationem addit aliquid per modum inspirationis, persuasionis, consilii, precum &c. quo voluntas inducatur & incitetur ad aliquid volendum, vel respuendum. Prima motio non pertinet propriè ad ordinem moralem, sed sistit intra ordinem physicum, & abstrahit à conformitate vel difformitate à lege. Secunda verò dicitur propriè moralis, & causat actum ad quem movet, non solum in quantum pertinet ad ordinem physicum, sed etiam ut spectat ad lineam motus, & ut est conformis vel difformis à lege. Dicimus ergo, Deum movere moraliter voluntatem ad materiale peccati, solum primo modo, representando scilicet bonitatem physicam objecti, ejusque utilitatem, aut delectabilitatem; prout tales rationes pertinent ad ordinem physicum, & abstrahunt à conformitate, vel difformitate à lege. Cum enim talis representatio sit aliquis actus intellectus, & aliquod iudicium practicum, oportet quòd sit à Deo tanquam à primo movente, & prima causa efficiente, ut colligitur ex D. Thoma in 2. sentent. ad Armbaldum, dist. 37. quæst. unica art. 1. ad 3. ubi dicitur quòd non solum actus peccati est à Deo, sed etiam ipsa cogitatio quæ homo cogitat actum peccati exequendum, in quantum talis cogitatio est actus & ens. Quod probat ex illo 2. ad Corinth. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.* Secunda verò motio moralis, quæ fit per modum consilii, suasionis, vel inspirationis, non est à Deo, sed à Diabolo, vel à concupiscentia. Nam ut dicitur Jacobi 1. *Deus inventator malorum est, ipse autem neminem tentat: unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.*
- Dices cum quodam Recentiore, Deus prædeterminat suasionem quibus Dæmon movet nos moraliter ad peccandum: Ergo non solum physicè, sed etiam moraliter, prædeterminat ad actus malos.
- Respondeo distinguendo Antecedens: prædeterminat suasionem quibus Dæmon movet nos moraliter ad peccandum, quatenus tales suasiones sunt actus quidam physici & vitales, concedo Antecedens: quatenus sunt malæ moraliter, & ad peccatum inducentes, nego Antecedens, & Consequentiam. Sicut enim in sententia Adversariorum, Deus tales suasionem, ut sunt actus quidam physici & vitales, per concursam simultaneam in Dæmonibus causat, & tamen non censetur causa moralis peccati; ita nec debet dici moraliter movere ad actus malos, quamvis prædeterminet suasionem quibus Dæmon movet nos moraliter ad peccandum, ut actus quidam physici & vitales sunt.
- Obijcies quintò, & dices, nostram sententiam videri rudem & asperam, ac repugnantem divinæ

divinae bonitati & aequitati : injustum enim videtur, quod Deus aeterno supplicio hominem puniat propter actus quos ab aeterno praedestinavit eum eligentem ; & ad quos eligendos, motione efficienti, & cum actu indissolubiliter connexa, voluntatem ejus applicavit, & praeterdeterminavit. Quod explicat quidam Recentiores exemplo Judaei, qui procul dubio esset iniquus, si rem tanto subtiliter mitteret in peram alicujus, & postea illum tanquam de furto convictum, morti adjudicaret.

Respondeo primo, hoc etiam telum facile posse in Adversarios retorqueri : Divinam enim bonitatem & aequitatem repugnare videtur, quod cum videatur per se in infinitas occasiones & circumstantias, in quibus homo non erat peccator, sed bene operaturus, noluit eum in illis constituisse, sed potius in aliis in quibus per eandem scientiam praescribit eum infallibiliter in peccatum lapsurum. Non minus enim repugnat hominem positum in illis occasibus & circumstantiis, in quibus Deus praevidebat illum peccaturum, non labi in peccatum, quam hominem ad materiale peccatum praedeterminatum, actum illum non elicere, nam sicut implicat Dei voluntatem frustrari, ita & ejus praescientiam falli. Unde exemplum Judaei potest etiam in illos retorqueri. Si enim Judex propriam uxorem aut filiam duceret & traheret ad lapsum, in quo certo sciret, illam ab impudicis fore constuprandam, & violandam : postea postea iuste illam punire, & morti adjudicare propter adulterium commissum ? Eaque nonne haberet iustissimam causam excusationis, & querimoniam adversus illum ? Item si quis duceret aliquem ad saltigium turris, vel ad supercilium montis, ex quo certo sciret eum in praecipitium lapsurum ; vel in sylvam in qua deberet latronibus spoliari, plagis affici, & tandem jugulari : talis certe nonne esse causa solum permixta, & non positiva casus, & mortis illius ? Videant ergo Adversarii, quomodo tela projecta redeant in projectentem, & difficultas proposita, nobis & illis communis sit. Hoc praemisso.

Ad objectionem directam respondeo, negando Majorem. Ad cujus probationem, dicendum est, quod sicut licet magister manum discipuli ad scribendum applicet, & physicè praemoveat ; & cum illo, non solum simultaneo, sed etiam praevio consensu, ad scribendum concurrat : quia tamen discipulus à rectitudine talis motionis & applicationis subtrahens, inducit & causat in scriptione obliquitatem, deformitatem, & defectum : metetur ab illo corripi, & flagellari. Item sicut licet in sententia Adversariorum, Deus determinet voluntatem creatam ad actum peccati in individuo, in quo (ut supra annotavimus) reperitur aliqua specialis malitia, quae illi non convenit secundum suam rationem specificam (ea scilicet quae sumitur ex intentione gradualem actus, vel ex circumstantiis intra eandem speciem aggravantibus) tamen iustissime speciale illam malitiam, in reprobis aeterno supplicio puniat : quia scilicet, quamvis Deus determinet ad substantiam & entitatem illius actus individualiter considerati, non tamen ad speciale illam malitiam & deformitatem, quae illi ex defectibilitate voluntatis adiungitur. Ita similiter nos dicimus, quod licet Deus ad speciem & entitatem actuum malorum, in esse physico & naturali consideratam, quae transcendentaliter bona est, & in Deum ut in ultimum finem reducibilis, voluntatem creatam, ut prima

Tom. I.

A causa, & universalis totius entis provisor, moveat, applicet, & praedeterminet ; quia tamen peccator à regulis morum devians, & à rectitudine divini concursus se subtrahens, tali entitati superinducit malitiam & defectum moralem, iustissime à Deo corripitur, & castigatur ; nullaque datur peccatoribus iusta excusationis vel querimoniae causa adversus Deum.

Instabis, Demus aliquem gravi aliqua tentatione vexatum, & considerantem utrinque motiva ad eam inducentia, & ab ea deterrita praedeterminati à Deo ad materiale peccati : nonne ille habebit legitimam excusationem, & merito dicere poterit, se tale peccatum commississe, quia dubitans, & quasi pendulus inter motiva contraria, fuit à Deo in talem actum inclinatus, & ad illum praedeterminatus ?

B Respondeo nullam tali homini dari legitimam causam excusationis & querimoniam : Tum quia non fuit à Deo praedeterminatus nisi ad entitatem & substantiam actus in esse physico & naturali consideratam : ille verò ex propria defectibilitate, ad ejus deformitatem, & malitiam moralem se determinavit. Tum etiam, quia stante tali praedeterminatione poterat (potentia saltem antecedenti, & in sensu diviso) non ponere illum actum,

249 Addo quod, licet Deus in genere causae efficientis, & per modum primae causae, & universalis provisoris inchoet illum actum, sub ea ratione quae est physica & vitalis (aliàs enim non posset habere rationem primae causae, & primi principii respectu illius, ut supra ostendimus) homo tamen illum inchoat in alio genere causae, materialis scilicet & dispositivae, quatenus objectivè & materialiter movet Deum, ad praebendum influxum illum praevium in materiale peccati. Cum enim natura humana per peccatum originale sit vitata & corrupta, & magis in malum quam in bonum propensa : ratione corruptionis appetitus sensitivi, rebellionis concupiscentiae, & propensionis quam habet ad peccatum ; objectivè & materialiter movet Deum, ut aliquando in poenam peccati praecedentis, saltem originalis, ei denegeret auxilia efficacia ad vitandum peccatum, eaque ad materiale peccati praedeterminet. Ita expressè docet S. Prosper respondens ad primam objectionem Gallorum, qui dicebant ex doctrina sancti Augustini sequi, quod ex praedestinatione Dei, veluti fatali necessitate, homines ad peccatum compellerentur, & traderentur in perditionem. Quod etiam Catholicis imponebat olim Faustus Semipelagianorum Antesignanus, ut videri potest lib. 1. de gratia & libero arbitrio, cap. 18. & 19. Respondens inquam, D. Prosper illi objectioni, seu potius calumniae Semipelagianorum, sic ait : *Qui praedestinationis nomine fatum predicat, tam non est probandus, quam qui fati nomine veritatem praedestinationis infamat : fati enim opinio nova est, & de falsitate concepta : praedestinationis autem fides, multa sanctorum Scripturarum auctoritate munita est, cui nullo modo fas est, ea quae ab hominibus male aguntur ascribi, qui in proclivitatem cadendi, non ex conditione Dei, sed ex primi patris praevaricatione venerunt. Idem colligitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 2. art. 5. ad 1. ubi ex Augustino docet auxilium gratiae hominibus in statu naturae lapsae, in poenam praecedentis peccati, saltem originalis, interdum denegari. Id etiam constabit ex dicendis in Tractatu de praedestinatione, ubi ostendemus, juxta doctrinam utriusque sancti Doctoris, reprobationem negativam (id*

D

E

Diff. 5. art. 3. 54

et decretum denegandi gloriam ut beneficium indebitum) fieri ex prævisione peccati originalis, ac proinde primam permissionem peccati (quæ non solum importat denegationem auxilii efficacis, sed etiam decretum influendi per modum primæ causæ, & universalis totius entis provisoris, in materiale peccati) esse illius effectum.

250 Ex hac doctrina facile intelliges & expones locum D. Anselmi, cui potissimum confidunt Adversarii, desumptum ex libro de casu diaboli cap. 28. ubi, inquit, docet Deum non sponte dare concursum ad motum voluntatis pravum, sed ut rapiatur permittit. Nam præterquam quod Anselmus in toto illo capite, ne verbum quidem habet de concursu Dei, & loquitur solum de malo usu, seu de abusu liberi arbitrii, quem dicit non esse à Deo, sicut ipsam volendi potestatem; facile posset explicari, juxta principia jam tradita, dicendo scilicet, influxum prævium in materiale peccati, non dari sponte à Deo, & à voluntate creata aliquo modo rapi: quia illa, ut jam ostendimus, ratione propensionis quam habet ad peccatum in statu naturæ lapsæ, & ratione peccati præcedentis, saltem originalis, Deum aliquo modo (objectivè scilicet & materialiter) movet, & determinat, ac veluti cogit ad præbendum influxum & concursum prævium ad materiale peccati. In quo etiam sensu posset explicari illud ita: *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis.*

251 Instabis rursus, & dices, hac responsione non evacuari penitus difficultatem, nam idem argumentum potest fieri de Angelis, & primis parentibus in statu innocentie, & queri, cur Deus illis denegaverit auxilia efficaciam ad perseverandum, eoque prædeterminaverit ad materiale inobedientie, potius quam ad observantiam & impletionem præcepti? Cui difficultati non potest satisfieri, recurrendo ad culpam præcedentem, quæ indignitate suâ Deum moverit ac determinaverit, ad illis denegandum auxilia efficaciam, & prædeterminandum ad materiale peccati, cum illud peccatum fuerit omnium primum, & nullam culpam præcedentem supposuerit.

252 Respondeo primò, quod sicut Adversarii nullam possunt assignare causam, cur Deus Angelis & primis parentibus denegaverit gratiam congruam ad perseverandum in bono, eosque posuerit in illis circumstantiis & occasionibus in quibus per scientiam mediam præviderat illos in peccatum inobedientie infallibiliter esse lapsuros; sed tenentur cum Apostolo recurrere ad inscrutabilia judicia Dei: ita etiam nulla potest assignari ratio, cur Deus Angelis, & primis parentibus denegaverit auxilium efficaciam ad implendum præceptum, & eos ad materiale inobedientie prædeterminaverit, nisi quia ita voluit. Nec aliter responderi Augustinus lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 10. ubi loquens de casu Adami & Angelorum ait: *Sed posset inquit etiam ipsorum voluntatem in bonum convertere, quoniam omnipotens est. Posset plane: cur ergo non fecit? quia noluit: cur noluerit, penes ipsum est.*

253 Secundo respondeo cum eodem Augustino, quod Deus voluit permittit casum Adami & Angelorum, ut ostenderet defectibilitatem liberi arbitrii creati, quod ut dicit S. Doctor de corrept. & gratia cap. 11. *Ad malum sufficit: ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.* Et Tractatu de cantico novo cap. 8. *Quid, inquit, valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipso Adam demonstratum est. Ad malum*

A *sufficit sibi: ad bonum, non, nisi adjuvetur à Deo.*

Denique cum Joanne S. Thoma, alioque recentioribus Thomistis, responderi potest, Deum fuisse motum & determinatum ad denegandum Angelis & primis parentibus auxilium efficaciam ad prædeterminandum illos ad materiale peccati inobedientie, ab ipsamet culpa concomitante, quæ licet fuerit in eodem instanti in quo, cum denegatione gratiæ, & prædeterminatione ad materiale peccati, utramque tamen præcellit prioritate naturæ, seu instantis à quo, in genere causæ materialis dispositivæ: coque ferè modo, quo corruptio antecedit generationem, vel actum contritionis & charitatis gratiam sanctificantem, à qua in sententia Thomistarum procedunt; & universaliter omnes dispositiones concomitantes formam, à qua per modum proprietatis dimittunt, ut docet S. Thomas, p. quæst. 7. art. 13. ad 2. his verbis: *Calor qui est dispositio ad formam ignis, est effectus profuens à forma ignis: Vel doneque sicut apertio fenestræ, quæ licet effectivè procedat ab ingressu venti in aulam, ad illum disponit, & illum in genere causæ materialis dispositivæ antecedit: quia remorio impedimenti se habet veluti quædam dispositio, saltem negativa, ad introductionem formæ. Sicut ergo in præfatis exemplis patet, quod nunquam fieret generatio, nisi præcederet corruptio; nec forma ignis introduceretur in lignum, nisi per calorem ut oïa esset dispositum; nec peccator gratiam sanctificantem reciperet, nisi eliceret actum contritionis & charitatis, nec denique ventus intraret in aulam, nisi fenestra aperiretur. Ita similiter, nisi homo vel Angelus prius naturæ se determinaret ad formale peccati, vel ad materiale fundamentaliter sumptum, non prædeterminaretur à Deo ad materiale materialiter sumptum, seu ad entitatem physicam, quæ malitiæ moralis liberetur.*

Quod diximus de prædeterminatione temporali, applicari debet æternæ prædefinitioni, seu decreto prædeterminanti, à quo profluit, & cujus est executio; eademque mutua prioritas in diverso genere causæ, inter prædefinitionem materialis peccati, & prævisionem culpæ, seu determinationem ad formale, admitti. Unde sicut diximus, quod idem Deus prædeterminat voluntatem creatam ad materiale peccati, quia illa prius naturæ seipsam determinat ad formale, vel ad materiale fundamentaliter sumptum, ita etiam, juxta hanc solutionem & doctrinam, dicendum est, Deum entitatem & actualitatem in materiali peccati imbibitam, idcirco ab æterno prædefinire, quia prævidit voluntatem creatam, seipsam ad formale, vel ad materiale fundamentaliter sumptum, ex propria malitiæ & defectibilitate determinaturam.

Si autem queras, in quo medio talis præscientia fundetur? Breviter respondeo, illam fundari vel in decreto denegandi auxilium efficaciam ad evitandum peccatum; supposita enim auxilii efficacis denegatione, sequitur infallibiliter (non quidem consecratione physica, sed logica) ut alibi exposuimus, quod voluntas peccabit, & ad formale peccati vel ad materiale fundamentaliter sumptum, se determinabit. Sicut ex subtractione salis, sequitur infallibiliter corruptio carnis, vel ex remotione columnæ calus lapidis.

Vel etiam dici potest (& hæc responsio videtur verior, & principis Thomistarum conformior) talem præscientiam non fundari in alio medio, quam in ipsamet prædefinitione, seu decreto po-

frivo prædeterminandi voluntatem creatam ad
 materiale peccati materialiter sumptum. Ut e-
 matetale decretum habeat rationem medii re-
 quiritur, quod illam omni-
 bus modis, & in omni genere causæ, antecedit,
 sed sufficit quod eam præcedat in aliquo priori
 instanti, & instantis à quo, in aliquo genere cau-
 sationis, quamvis illa in alio genere supponat, & sub-
 sequatur, ut constat in exemplis supra adductis.
 Ex dictis intelliges, quod licet decretum quo
 Deus statuit ab æterno ad actus malos & pecca-
 tum hominum & Angelorum concurrere,
 in aliquo sensu, prædefinitio & prædeterminatio ap-
 pellari possit; potest tamen etiam post definitio &
 post determinationem nuncupari: licet enim in aliquo
 genere causæ sit prior determinatione volunta-
 tes creatæ, in alio tamen est eâ posterior, & ab illa
 dependet, modo explicato, subindeque postde-
 finitio, & postdeterminatio appellari potest.
 Contra hanc doctrinam, & mutuam illam
 inter voluntatem creatam & voluntatem
 divinam, & Adversarii plures instantias, quæ supra so-
 lutione sunt. Et de hoc iterum agendum erit in
 tractatu de justificatione, explicando mutuam
 dependentiam causalitatis & dependentiæ, quæ
 inter gratiam sanctificantem, & actus contritio-
 nis & charitatis intercedit.
 Solum hic advertendum est, doctrinam illam
 de mutua causarum dependentia & causalitate,
 non esse Scholæ Thomisticæ peculiarem, sed
 plures etiam ex Patribus Societatis eam ample-
 ctuntur. Vazquez enim illa utitur in materia de justi-
 ficatione, ad explicandum quomodo actus cha-
 ritatis & contritionis effectivè à gratia justifi-
 cante procedant, & nihilominus ad illam dis-
 ponant. Bellarminus etiam illam mutuam depen-
 dentiam inter voluntatis actum, & judicium
 prædictæ prædictum à quo dirigitur agnoscit.
 Et nuper Claudius Typhanius, ejusdem Theo-
 logus, librum edidit de ordine, deque prioritate
 posteriori, in quo fuisse dissertit de hac mu-
 tua antecessione diversis generis causarum. Cur
 ergo nobis pariter non licebit illa hic uti, ad di-
 scussenda argumenta quibus Adversarii nos ur-
 gent, & clavum clavo trudere, ac subtilitates
 Scholæ, alius subtilitatibus enodare? Præsertim
 cum Cardinalis Delugo ingenue fateatur, Vaz-
 quem & alios qui mutuam illam prioritatem in
 diverso genere causæ admittunt, non posse im-
 pugnare efficaciter præmotionem physicam, &
 gratiam prædeterminantem, quam Thomistæ
 docent, eâque mutuâ prioritate semel constitutâ,
 Thomistæ qui ad illam confugerint, ab illorum
 Recentiorum argumentis tutos esse. Et quam-
 vis daretur doctrinam illam de mutua causarum
 dependentia, non esse certam, vel demonstrabi-
 lem, nemo tamen inficiari potest, eam ad minus
 esse valde probabilem, multosque tum intra tum
 extra Scholam D. Thomæ habere defensores, ac
 variis tum naturæ tum gratiæ exemplis suaderi
 posse; quod sufficit ad retundendum impetum
 Adversariorum contra nostram sententiam,
 quia ut communiter dicitur, *solvere probabiliter,
 est salvare evidenter.*

§. XIII.

Proponuntur duo argumenta desumpta ex definitione
 Tridentini, Lutheri & Calvinii errorem prosci-
 bentis.

Obijciunt insuper quidam Recentiores defi-
 nitionem Trident. sess. 6. can. 6. ubi sic ha-

betur: *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias
 suas malas facere, sed mala opera ita ut bona Deum o-
 perari, non permissivè solum, sed etiam propriè & per
 se: adeo ut sit proprium opus ejus, non minus proditio
 Indæ, quàm vocatio Pauli, Anathema sit.* Ex qua de-
 finitione Tridentini, duo erunt argumenta
 contra nostram sententiam. Primum est: In hoc
 canone proscibitur error Lutheri & Calvinii, &
 damnatur illud quod ipsi assererant: At illi non
 dicebant Deum esse authorem peccati formaliter,
 aut formaliter instigare & movere ad ma-
 lum; sed solum esse authorem illius voluntatis,
 quâ homo dum peccat, consentit, & succumbit
 tentationi, & ad illam voluntatem determinare;
 imò ad voluntatem creatam reducebant ipsum
 peccatum. Nam Calvinus lib. 2. instit. cap. 4. sic
 ait: *Excusatio impiorum, & quæcumque inde sequun-
 tur flagitia, opera Sathana nuncupantur: quorum ta-
 men causa extra voluntatem humanam quaerenda non
 est, ex qua radix mali surgit, in qua fundamentum re-
 gni Sathana (hoc est peccatum) residet.* Ergo Tri-
 dentinum damnat formaliter opinionem, quæ
 tenet Deum applicare voluntatem creatam ad
 entitatem, sive materiale peccati.

Secundum argumentum sic à quibusdam Re-
 centioribus proponitur. Concilium in illo cano-
 ne damnat sententiam quæ docet Deum non
 se habere permissivè solum in ordine ad pecca-
 ta: Sed hæc sequitur ex sententia quæ asserit
 Deum prædefinire & prædeterminare materia-
 le peccati: Ergo hæc sententia cum definitione
 Tridentini coherere nequit. Major patet, Mi-
 nor verò probatur. Qui causat aliquid ad quod
 aliud infallibiliter & inevitabiliter sequitur,
 non censetur, nec dici potest (nisi abusivè & nu-
 gatoriè) se habere permissivè solum in ordine ad
 illud. Nam quia mors & cæcitas v. g. infallibili-
 ter, & inevitabiliter, ad abscissionem capitis, aut
 confixionem oculorum, sequuntur; absurdum
 & ridiculū esset asserere, quod ille qui alteri ca-
 put abscindit, vel oculos configit, permissivè
 tantum se habeat ad ejus mortem, vel cæcitate-
 m. Sed ex prædefinitione & prædeterminatione
 materialis peccati, infallibiliter, & inevitabili-
 ter sequitur peccatum: quia impossibile est ut
 homo habeat actum positivum odii Dei v. g. in
 voluntate, & actum intellectualem quo cognoscit
 per judicium indifferens, hunc actum esse ma-
 lum & prohibitum, & non peccet: Ergo & c.

Confirmatur primò: Deum permissivè con-
 currere ad aliquid, est illud non impedire, cum
 possit: Sed positâ prædeterminatione ad mate-
 riale peccati, Deus non potest impedire seque-
 lam malitiæ, ut jam ostendimus: Ergo nec per-
 missivè ad illam se habere.

Confirmatur secundò: Ut Deus prædetermi-
 nans voluntatem ad materiale peccati, possit di-
 ci se habere permissivè solum in ordine ad for-
 male, oporteret quod posito materiali, restaret
 adhuc aliqua alia actio, per quam produceretur
 formale: Sed posito materiali nulla restat actio,
 per quam producat formale, cum illud imme-
 diatè resultet ad positionem materialis, sicut re-
 lationes & privationes immediatè resultant ad
 positionem fundamenti: Ergo Deus prædetermi-
 nans voluntatem ad materiale peccati, non
 potest dici se habere permissivè in ordine
 ad formale.

§. XIV.

§. XIV.

Retorquentur hac argumenta in Adversarios.

A Ntequam his argumentis directè & in forma respondeamus, oportet breviter illa in Adversarios retorquere, & ostendere difficultatem in illis contentam, esse nobis & illis communem.

263 In primis ergo juxta Adversariorum principia, concursus divinus sequitur nutum voluntatis creatæ, & illius determinationem: unde cum voluntas creata non semper se determinet ad bonum, sed quandoque ad malum, concursus Dei equaliter se extendit ad bonum & ad malum; & absque ullo discrimine effectivo (quidquid sit de affectivo) utrumque causat, & ad utrumque mediâ voluntatis determinatione transit. Et sic juxta hanc sententiam, & modum explicandi concursum divinum, non minus est opus Dei proditio Judæ, quam vocatio Pauli: quod in Lutero & Calvino damnat Tridentinum canone supra relato.

264 S. cundò, Ille qui ponit aliquem in occasionibus & circumstantiis, in quibus prævidit illum infallibiliter peccaturum, censetur, moraliter saltem, in ejus peccatum influere; illumque moraliter præmovere & prædeterminare ad peccandum, cum occasiones ad peccandû, ad peccatum moraliter moveant & excitent, illudque moraliter causent, juxta illud commune Gallo-
rum proloquium. *L' OCCASION FAIT LE LAR-
RON.* Unde cum in sententiâ Adversariorum, Deus interdum ponat homines in illis circumstantiis & occasionibus, in quibus per scientiam mediâ præscivit illos peccaturos, potius quam in aliis in quibus prævidit eos bene operaturos, videtur esse causa, saltem moralis, cur homines peccent, & homines ad peccandû moraliter præmovere & prædeterminare, quod est in secundû errorem Calvini supra impugnatum incidere.

265 Nec valet si dicas, illa inconvenientia non sequi ex Adversariorum sententiâ, quia Deus non tenetur ponere homines in illis occasionibus in quibus prævidit illos bene operaturos, sed potest interdum, propter occultos fines suæ providentiæ, eos constituere in illis in quibus præcavit eos lapsuros. Maxime quia positus illis circumstantiis & occasionibus, homo potest (potentiâ saltem antecedente, & in sensu diviso) non peccare, & bene operari.

Non valet, inquam, hæc responsio, nam præterquam quod illa non salvat, quin Deus sit causa moralis peccati; sicut enim occasiones peccandi moraliter movent & incitant ad peccandum, ita & qui ponit hominem in illis, censetur esse causa moralis cur incidat in peccatû idem omnino dicunt Thomistæ de prædeterminatione ad materiale peccati, Deum scilicet non teneri semper prædeterminare physicè hominem ad actus bonos, & honestos, ac rectæ rationi conformes, sed interdum, propter occultos suæ providentiæ fines, posse illum ad materiale peccati, per modum primæ causæ, & universalis totius entis provisoris, prædeterminare: maxime in statu naturæ lapsæ, & per peccatum originale vitiatæ, in quo appetitus sensitivus, propter rebellionem concupiscentiæ, valde inclinatur ad bonum sensibile contrarium rationi. Addunt etiam Thomistæ, quod voluntas creata sub tali prædeterminatione posita, manet perfectè libera, & retinet potentiam proximam & expeditam ad non ponendum illum actum ad quem à Deo

A prædeterminatur: unde si hæc responsio valeat pro Scientiâ mediâ defensoribus, valebit etiam pro Thomistis, & aliis physicæ prædeterminationis assertoribus.

Nec obstat si istes, & dicas, hoc interesse discrimen inter nostram & Adversariorum sententiam, quod in nostra sententiâ, concursus Dei determinat voluntatem creatam ad entitatem actûs, à quo malitia est inseparabilis: è contrariò juxta Adversariorum principia, Dei concursus à voluntate creata ad speciem actûs determinatur. Non valet, inquam, hæc instantia, quia licet Adversarii doceant, concursum divinum à voluntate creata ad speciem actûs determinari; voluntatem tamen talem concursum determinare quantum ad individuum ipsam determinare (ut supra ostendimus) aliqua malitia specialis reperitur, quæ illi secundum rationem specificam non convenit: unde si Deus determinans voluntatem ad entitatem & speciem actûs in esse physico & naturali consideratam, à quo malitia est inseparabilis, non possit dici, nisi abusive & nugatorie, talem malitiam permittere; non poterit similiter, nisi ridiculè & abusive, censeri causa solum permissiva illius specialis malitiæ, quæ eidem actui convenit ex individuali ratione. Quare omnia argumenta quæ fiunt ab Adversariis contra determinationem ad speciem actûs, possunt in illos retorqueri, & fieri contra determinationem ad individuum. His præmissis: non erit nobis difficile argumenta propo-
C
sita dissolvere, & ab his araneorum telis nos expedire. Unde sit

§. XV.

Solvitur primum argumentum ex definitione Tridentini desumptum.

A D primum ergo argumentum ex definitione Tridentini desumptum, dicendum est, Concilium in illo canone damnare illam opinionem, seu potius hæresim, quæ tenet Deum movere & inclinare voluntatem ad materiale peccati, eo genere motionis quæ necessariò debet ad formale se extendere: qualis etiam illa quam Lutherus & Calvinus admittebant. Lutherus enim dicebat Deum producere in voluntate motum passivè se habente actiones nostras, sive bonas, sive malas. Calvinus verò errorem Lutheri aliquo modo temperans, fatebatur quidem voluntatem activè in suos actus, sive bonos, sive malos influere, & ad utrosque à Deo moveri & applicari: sed addebat voluntatem creatam, sub divina motione & applicatione, non servare ipsam differentiam actualem, nec retinere potentiam ad oppositum, sed à Deo moveri solum spontaneè, & sine coactione, & sicut equus ad curram dum movetur à fessore. Ex quo evidenter sequitur, quod si in actibus voluntatis ita motæ & applicatæ à Deo, reperitur peccatum, illud non Deum ut auctorem, non verò in voluntatem creatam refundendum sit, & quod proprium ejus opus sit non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli. Quare ut Concilium hanc errorem in suo principio elideret, canonem illum in quo illum proferbit, sic incipit: *Si quis dixerit non esse in potestate hominis suas malas facere &c.* Quibus verbis aperte declarat, idcirco Lutherum & Calvinum docuisse, Deum in nobis mala operari ut bona operari potest sive solum, sed proprie & per se, quia sentiebant, Deum ita movere homines ad agendum, ut non sit in potestate hominis vias

facias malas facere. Unde ipsemet Lutherus in assertionibus, assert. 36. sic loquitur: *Quomodo potest se homo ad bonum preparare, cum neque in potestate sui sit via suas malas facere: nam & mala opera in impio operatur Deus, ut enim Proverb. 19. dicitur, impius propter se ipsum operatus est Dominus, etiam omnia ad drem malum. Quis audeat negare se etiam in malo operis sepe coactum, aliud facere quam cogitaverit? Et in alio loco ait: Si prescivit Deus Iudam fore proditorem, necessarium Iudas se habet proditor, nec erat in manu Iudae, aut ullius creaturae, aliter faceret. Lutherus concinit Calvinus lib. 3. institut. cap. 23. num. 9. ubi ait: Excusabiles peccando haberi volunt, quia credere nequeunt peccandi necessitatem: propterea cum ex Dei ordinatione sibi inicitur humana necessitas. Idem docet Zuinglius sermone de Providentia cap. 6. ubi ait: Coactus est homo ad peccandum. Et Beza in summa Christianismi pag. 111 inquit: Omnia a necessitate ex Dei immutabili dextera evenire, ut secundum illud Iudas necessarium prodiderit, Herodes & Pilatus necessarium Christum condemnaverint. Unde quavis illi haereticis interdum allerant, se non refundere malitiam peccati in Deum, sed in voluntatem creatam, hoc ipso tamen quod talem admittunt voluntatis motionem, quae non relinquat in ea indifferenciam activam, seu potentiam ad oppositum, sed solam spontaneitatem, & immunitatem a coactione; verbiis negant quodre affirmant, & sibi contradicunt. Quod mirum non est, cum Nicolaus Romanus in libro qui inscribitur, *Calvini effigies*, spectaculo 9. & 10. quorum titulus, *Calvinus sibi discolor*, ostendat librum institutionum Calvinii esse centonem contradictionum, & numeret viginti primarias, & plusquam sexcentas conscientias.*

Adde cum Valentia 1. p. quaest. 19. puncto 3. assertionione 4. quod quando Calvinus ait, Dei voluntatem nunquam tendere in malum, nec velle hominum malitiam, solum intendit, Deum eam non velle per se, & quatenus habet rationem mali, sed per accidens tantum, & in quantum induit rationem boni, seu medii ad manifestationem suae iustitiae vel misericordiae conducentis. Unde, juxta Calvinum, Deus ad omne genus peccati, etiam cum dissimilitudine sumpti, comparatur sicut ille qui legit mendacium, alicujus commodi & utilitatis causa honestatum.

Ex his facile intelliges, non minus vastum Chaos inter nos & Calvinum jacere, quam quo Abraham epuloni inelamabat, illum a Lazaro distare & esse leiotum, ut fuscus in Apologia Thomistarum art. 7. ostendimus, ibique omnia quae P. Annanias in libro de scientia media disp. 4. cap. ultimo proponit argumenta dissolvimus. Unde ad hunc locum Lectorem remittimus, ne eadem inuoluntate repetamus.

§. XVI.

Aliud argumentum ex Tridentino desumptum diluitur.

AD secundum argumentum ex eodem Canone Tridentini desumptum, facile respondetur, concessa Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem, in primis dico quod Julianus olim simili argumentatione utebatur, ad probandum non dari peccatum originale in parvulis; sic enim ratiocinabatur. Deus est causa corporum, sexuum, conjunctionum: Ergo ex generatione

A prolis non sequitur peccatum, alioquin Deo attribueretur. Cui responderet S. Augustinus lib. 3. quem scripsit contra illum, cap. 9. *Sicut de prole adulterorum, si ego dicerem: tot malorum, id est, lasciviae, turpitudinis, criminis, bonus fructus esse non potuit: recte mihi responderes, hominem qui de adulteris natus est, non esse fructum lasciviae, turpitudinis, criminis, quorum malorum auctor est diabolus: sed corporum, sexuum, conjunctionum, quorum bonorum auctor est Deus. Sic ergo tibi rectissime dico: malum cum quo nascitur homo, non esse fructum corporum, sexuum, conjunctionum, quorum bonorum auctor est Deus: sed prima pravaricationis, cuius auctor est diabolus. Ita similiter nos respondere possumus, quod Deus non est auctor peccati, quamvis praedeterminet voluntatem ad materiale, ex quo malitia sequitur; quia illa non resultat ex materiali, prout est a Deo, ut prima causa efficiente, sed prout exit a voluntate creata, ut prima causa deficiente, & difformiter ad regulas morum operante. Unde docet Capreolus in 2. dist. 37. art. 3. ad 3. quod si Deus substantiam odii Dei, aut alterius actus mali, se solo produceret, aut conservaret extra omne subiectum, non propterea peccaret, neque talis actus odii Dei esset peccatum, neque haberet deformitatem odii Dei; eod quod talis deformitas non necessario consequatur substantiam talis actus in se, vel etiam ut a Deo procedit, se solum ut procedit a libero arbitrio defectibili, suoque illo actu recedente a lege, & a recto ordine ad Deum ut finem ultimum.*

B In forma igitur respondeo, distinguendo illam propositionem. Qui causat aliquid ad quod aliud infallibiliter & inevitabiliter sequitur, non censetur, nec dici potest se habere solum permissivè in ordine ad illud: si sequatur ad illud consecutione physica, seu causalitatis, concedo. Si ad illud sequatur consecutione tantum logica, & illationis, nego. Nam ad motum vitalem tibiae curvae sequitur infallibiliter & inevitabiliter claudicatio; & tamen anima causans illum motum, non censetur esse causa positiva, sed tantum permissiva talis defectus. Item, ut supra dicebamus, Deus causat generationem hominis, ad quam infallibiliter sequitur peccatum originale, & tamen tale peccatum non causat, sed tantum permittit. Similiter in sententia Adversariorum, ad positionem hominis in occasionibus & circumstantiis in quibus Deus per scientiam mediam illum praevidit peccaturum, infallibiliter sequitur peccatum; & tamen Deus non censetur illud velle, vel causare, sed tantum permittere. Denique, ut supra arguebamus, ad determinationem voluntatis ad individuum actus mali & peccaminosi, sequitur infallibiliter aliqua specialis malitia & deformitas, quae illi secundum suam rationem specificam non convenit; & tamen quia haec non sequitur ex divino concursu determinante voluntatem ad talem actum in individuo, consecutione physica, sed tantum logica, Adversarii docent Deum non se habere positivè, sed tantum permissivè in ordine ad illam. Quid ni ergo idem nobis licebit respondere de concursu praevio determinante voluntatem ad materiale peccati? Nam similiter ejus malitia & deformitas non sequitur ad talem praedeterminationem consecutione physica & causalitatis, sed tantum consecutione logica & illationis, Unde exempla quae ab Adversariis adducuntur, non sunt ad rem; quia mors & caecitas, cum sint inter sphaeram activitatis causarum secundarum.

C In forma igitur respondeo, distinguendo illam propositionem. Qui causat aliquid ad quod aliud infallibiliter & inevitabiliter sequitur, non censetur, nec dici potest se habere solum permissivè in ordine ad illud: si sequatur ad illud consecutione physica, seu causalitatis, concedo. Si ad illud sequatur consecutione tantum logica, & illationis, nego. Nam ad motum vitalem tibiae curvae sequitur infallibiliter & inevitabiliter claudicatio; & tamen anima causans illum motum, non censetur esse causa positiva, sed tantum permissiva talis defectus. Item, ut supra dicebamus, Deus causat generationem hominis, ad quam infallibiliter sequitur peccatum originale, & tamen tale peccatum non causat, sed tantum permittit. Similiter in sententia Adversariorum, ad positionem hominis in occasionibus & circumstantiis in quibus Deus per scientiam mediam illum praevidit peccaturum, infallibiliter sequitur peccatum; & tamen Deus non censetur illud velle, vel causare, sed tantum permittere. Denique, ut supra arguebamus, ad determinationem voluntatis ad individuum actus mali & peccaminosi, sequitur infallibiliter aliqua specialis malitia & deformitas, quae illi secundum suam rationem specificam non convenit; & tamen quia haec non sequitur ex divino concursu determinante voluntatem ad talem actum in individuo, consecutione physica, sed tantum logica, Adversarii docent Deum non se habere positivè, sed tantum permissivè in ordine ad illam. Quid ni ergo idem nobis licebit respondere de concursu praevio determinante voluntatem ad materiale peccati? Nam similiter ejus malitia & deformitas non sequitur ad talem praedeterminationem consecutione physica & causalitatis, sed tantum consecutione logica & illationis, Unde exempla quae ab Adversariis adducuntur, non sunt ad rem; quia mors & caecitas, cum sint inter sphaeram activitatis causarum secundarum.

270.

le.

sequuntur per se, & ex natura rei, & consecutio- A
ne Physica, ad inflictionem vulneris lethalis, &
confixionem oculorum. Malitia autem & de-
formitas peccati, cum non sit intra sphaeram
causalitatis divinae, nec contineatur sub obje-
cto formali divinae omnipotentiae, quae solum
respicit id omne quod est in Deum ultimum si-
nem ordinabile, non resultat, nec sequitur ex
praedeterminatione voluntatis ad materiale
peccati, consecutione physica, sed tantum lo-
gica, ut exposuimus Tractatu praecedenti:

Disp.

4. arti.

5.

271.

Ad primam confirmationem, nego Mayo-
rem: ut enim aliqua causa censetur permissivè
solum se habere ad aliquem effectum, vel defe-
ctum, non semper requiritur quod possit illum
impedire (saltem potentia consequenti, & in
sensu composito) sed sufficit quod talis effectus,
vel defectus, non contineatur intra sphaeram a-
ctivitatis illius, sed in aliam causam deficien-
tem, per se primò reducatur: ut constat exem-
plis adductis, praesertim exemplo animae mo-
ventis tibiam curvam ad ambulandum, quae de-
fectum claudicationis censetur permittere;
quamvis, supposita motione tibiae, non possit
illum impedire. Idem cum proportione dicen-
dum est in proposito.

Ad secundum nego etiam Majorem: nam
(ut in eodem exemplo, quo frequenter utitur, et
D. Thomas persistamus) defectus claudicationis
immediatè resultat ad motum tibiae curvae,
sine interuentu alicujus novae actionis; & ta-
mè animae censetur esse causa solum permissiva
illius. Item peccatum originale ex generatione
hominis immediatè resultat; & tamen Deus il-
lud non positivè causat, sed tantum permittit:
Ergo similiter quamvis expositione materialis
immediatè, & sine ullius novae actionis inter-
ventu, formale resultat, non sequitur Deum
non esse causam tantum permissivam illius: ad
hoc enim sufficit quod malitia & deformitas
peccati, non resultat ex materiali, prout est a
Deo, & quod talis defectus intra sphaeram divi-
nae causalitatis & omnipotentiae non contine-
tur. Et haec sufficiant de providentia Dei in ge-
nerali, Tractatu sequenti, de praedestinatione,
quae est specialis providentia, quam Deus habet
circa electos: & reprobatione, quae ipsi oppo-
nitur, Deo favente disseremus; & plures ac-
lebres hujus temporis difficultates & contro-
versias, ea qua poterimus brevitate & perspi-
cuitate resolvemus.

*Finis Tomi primi Clypei Theologiae Thomisticae contra novos
ejus impugnatores.*

